ТОШКЕНТ ОҚШОМИ

Ижтимоий-сиёсий шаҳар газетаси

Газета 1966 йил 1 июлдан чиқа бошлаган

№ 108 (8. 537) ◆ 1994 йил 12 сентябрь, душанба ◆ Сотувда эркин нархда

ПРЕЗИДЕНТ ҲУЗУРИДА ҚАБУЛ

Ўзбекистон Республикасининг Президенти Ислом Каримов Америка Қўшма Штатларининг «Америкэн интернэйшнл групп» суғурта компанияси бошқарувининг раиси жаноб Морис Гримбергни қабул қилди.

Президент АҚШнинг АИК компанияси фаолияти мамлакатимизда яхши маълум эканлигини таъкидлади. У билан ҳамкорлик республика иқтисодиёт мажмуасида „ислоҳотларни янада тезроқ ва самаралироқ ўтказиш учун катта фойда келтириши мумкин эди.

Ислом Каримов меҳмонни мустақил давлатчиликни ташкил этишнинг асосий йўналишлари билан таништирар экан, Ўзбекистонда хорижий сармоядорлар манфаатини муҳофаза этадиган мустаҳкам ҳуқуқий негиз яратилганлигини уқдириб ўтди.

Шу йил 21 январдаги Фармон тадбиркорлик ва ҳамкорлик учун кенг йўл очиб берди. Бу Фармон хорижий сармояларни суғурта қилиш, жаҳоннинг турли мамлакатлари сармоядорларини мамлакатимизда фаолият кўрсатишларини кенгайтиришга ҳам кўмаклашади. Ана шу жараённи ривожлантириш ҳар икки томон учун ҳам фойдалидир.

Жаноб Морис Гримберг самимий қабул ҳамда Ўзбекистон тараққиётининг истиқболлари билан яқиндан танишишга имконият яратиб берилганлиги учун Ўзбекистон Президентига миннатдорчилик изҳор этди. У Америка амалий доираларининг мамлакатимизга қизиқишлари ортиб бораётганликларини таъкидлади. Шу боис жаҳонда нуфузли суғурта тизими ўзаро фойдали алоқалар учун ишончли кафолат бўла олади.

Компания ҳозирги пайтда жаҳоннинг турли мамлакатларида ўзининг 130 та ваколатхонасига эгадир. Меҳмон АИКнинг Ўзбекистондаги фаолиятини ривожлантириш ниятида эканлигини айтди.

Учрашувда ҳамкорлик истиқболлари муҳокама этилди.

Қабулда республика Бош вазирининг ўринбосарлари Ў. Султонов, Б. Ҳамидов ва бошқа расмий кишилар иштирок этдилар.

* * *

«Америкэн интернэйшнл групп» компанияси бошқарувининг раиси жаноб Морис Гримберг бошчилигидаги делегация Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасида қабул қилинди.

Ўзаро ҳамкорлик тўғрисида қатор ҳужжатлар имзоланди.

Ҳужжатларни имзолаш пайтида республика Бош вазирининг ўринбосарлари Ў. Султонов, Б. Ҳамидов ва бошқалар, Америка томонидан эса АИК бошқарувининг раиси жаноб Морис Гримберг, АҚШнинг Ўзбекистондаги элчиси Генри Лии Кларк ҳозир бўлдилар.

* * *

Тошкентда оммавий ахборот воситалари ходимлари учун матбуот конференцияси бўлиб ўтди. Журналистлар саволларига республика Бош вазирининг ўринбосарлари Ў. Султонов, Б. Ҳамидов, В. Чжен, АИК компаниясининг раиси Морис Гримберг, АҚШнинг Ўзбекистондаги элчиси Генри Лии Кларк жавоб қайтардилар.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарори

НАҚД МИЛЛИЙ ВАЛЮТАНИ ЭРКИН МУОМАЛАДАГИ ВАЛЮТАГА АЛМАШТИРИШНИНГ ЧЕКЛАНГАН СУММАСИНИ КЎПАЙТИРИШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикасининг нақд миллий валютасини аҳоли томонидан эркин муомаладаги валютага алмаштириш имкониятларини янада кенгайтириш ҳамда Вазирлар Маҳкамасининг 1994 йил 21 июлдаги 379-сон қарорини қисман ўзгартириш мақсадида Вазирлар Маҳкамаси **қарор қилади:**

1. Белгилаб қўйилсинки, шу йилнинг 10 сентябридан бошлаб «сўм»ларни вакил қилинган банкларнинг ихтисослаштирилган алмаштириш пунктлари орқали эркин муомаладаги валютага алмаштириш суммаси Ўзбекистон Республикасининг фуқароси бўлган бир жисмоний шахс (ёки унга тенглаштирилган резидент) ҳисобига 1994 йил охиригача (илгари алмаштирилган суммани назарда тутган ҳолда) 1000 АҚШ долларигачани ташкил қилиши мумкин.

2. Бундан буён нақд миллий валютани эркин муомаладаги валютага алмаштириш миқдорлари ва тартиби тўғрисидаги масалаларни ҳал қилиш Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишган ҳолда Ўзбекистон Республикаси Марказий банкига юклансин.

3. Мазкур қарорнинг бажарилишини назорат қилиш Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари Б. Ҳамидов зиммасига юклансин.

Вазирлар Маҳкамасининг Раиси

И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри, 1994 йил, 9 сентябрь.

МАЪНАВИЯТИМИЗНИ ШАКЛЛАНТИРИШГА БАҒИШЛАНДИ

Ўзбекистон ХДП Шайхонтоҳур туман кенгашида «Мустақиллик маънавиятини шакллантирайлик» мавзусида учрашув бўлиб ўтди. Унда Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси раиси Жамол Камол ва Ўзбекистон халқ ёзувчиси Мирмуҳсинлар иштирок этишди. Қизиқарли ўтган савол-жавоб ва шеърхонликдан сўнг учрашувда қатнашган тиббиёт фанлари номзоди, таниқли шифокор Қаҳрамон Абдураҳимовнинг «Соғлом авлод — мустақил Ўзбекистонимиз келажаги» мавзуидаги маърузаси тингланди.

Бобур ХАЛИЛОВ.

Бугунги кун нафаси

РЕСПУБЛИКАМИЗДА

● Ўзбекистон Республикаси Мустақиллигининг 3 йиллиги муносабати билан мамлакатимиз Президенти Ислом Каримов номига жаҳондаги давлатларнинг раҳбарларидан, дунёнинг энг йирик ташкилотлари, фирмалари ва фуқароларидан самимий қутловлар келиши давом этмоқда.

● Тошкентда республика Олий судининг пленуми бўлиб ўтди. Унда Ўзбекистон Республикасининг «Давлат уй-жой фондини хусусийлаштириш тўғрисида»ги Қонунини ҳаётга тадбиқ этиш ҳақидаги масала қараб чиқилди.

● Ўзбекистон Республикаси валюта биржасида 9 сентябрь куни бўлиб ўтган савдода 1,4 миллион АҚШ доллари 1 АҚШ долларининг қиймати 13 сўм миқдорида сотилди. 10 сентябрдан эътиборан мамлакатимиздаги махсус пул алмаштириш пунктларида 1 АҚШ долларининг харид ва сотиш тижорат қиймати 20 сўм қилиб белгиланди.

● АҚШнинг Ўзбекистондаги элчихонасида бўлиб ўтган матбуот конференцияси 1995—1996 йил учун Ўзбекистон мактаб ўқувчилари, талаба ва олимлари учун янги таълим дастурини эълон қилишга бағишланди.

● Ўтган шанба куни Шайхонтоҳур туманининг иш билан бандлик хизмати бўш ўринлар ярмаркасини ўтказди.

● Наманган вилоятининг Поп шаҳрида ишга туширилган янги фабрикада эркаклар кўйлаклари тикиб чиқарила бошланди. Ушбу корхона Туркиянинг «Бурсед» фирмаси билан биргаликда барпо этилди.

● Кеча республикамиз Қуролли Кучлари Танкчилар кунини нишонлади. Чирчиқдаги танкчилар билим юртида ушбу байрамга бағишланган тадбирлар бўлиб ўтди.

ҲАМДЎСТЛИКДА

● Москвада Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги ҳукумат бошлиқлари кенгашининг навбатдаги мажлиси ўз ишини ниҳоясига етказди. Мажлисда 20 та асосий ва 10 та қўшимча масалалар муҳокама этилди. Бу масалаларнинг ҳаммаси ижобий ҳал қилинди. Ҳамма делегациялар фашистлар Германияси устидан қозонилган ғалабанинг 50 йиллигига оид масалалар мажмуини маъқулладилар. Навбатдаги мажлис шу йил 9 октябрда МДҲ пойтахтларидан бирида ўтказилади.

● Қрим парламенти Севастополь шаҳар кенгашининг шаҳарга Россия Федерацияси субъекти мақомини бериш тўғрисидаги қарорини қўллаб-қувватлаш юзасидан қарор қабул қилди.

● Тахминан 1 октябрдан бошлаб Қозоғистонда ноннинг нархи уч баравар ошажаклиги маълум бўлди.

● Хўжандда Тожикистон янги Халқ партиясининг вилоят таъсис анжумани ўтказилди.

● Қозоғистон Вазирлар Маҳкамасининг қарорига биноан ижроия тизимлари етти минг зиёддан кишига қисқартирилади.

● Пермь вилоятида илк бор хусусий автобус хизмати йўлга қўйилди. Давлат ташкилотида хизматини ўтаб бўлган автобусни таъмирдан чиқарган маҳаллий ҳайдовчилардан бири рафиқаси билан бирга йўловчиларни манзилларига элтиб қўймоқда. Ҳайдовчининг хотини кондукторлик вазифасини бажармоқда.

● Москва вилоятида ТУ-134 самолёти ҳалокатга учради. У стратегик қирувчи самолёт билан ёнма-ён ўқув машғулоти ўтказа туриб у билан тўқнашиб кетди. Самолёт ичидаги саккиз киши ҳалок бўлди. Қирувчи самолёт эса зарбага бардош бериб Жуковский аэродромига қўнишга муваффақ бўлган.

ХОРИЖДА

● Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош котиби Бутрос Ғолий Афғонистондаги мухолиф кучларни Кобул атрофида ракета ва тўплардан ўт очмасликка ҳамда пойтахт йўлларини инсонпарварлик ёрдами учун очиб қўйишга чақирди.

● Буюк Британия ҳукумати делегацияси сўнгги 20 йил ичида биринчи бор расмий сафар билан Кубага боришга қарор қилди.

● Сомалининг етакчи сиёсат арбоблари Бирлашган Миллатлар Ташкилотидан мамлакатда тинчлик ўрнатувчи кучлар таркибидаги ҳиндистонлик аскарларни ватанларига қайтармасликни сўраб мурожаат қилдилар.

● Афғонистон Президенти Бурҳониддин Раббоний қўшинлари Бош вазир Гулбиддин Ҳикматиёрнинг мухолифатдаги кучларига қарши марказий Гор вилоятида кучли ҳужум уюштирдилар. Кобулнинг навбатдаги ўққа тутилиши оқибатида камида беш киши ўлган ва 50 дан зиёд киши жароҳатланган.

● Японияда 100 йил ва ундан ҳам узоқ умр кўрувчилар сони ақл бовар қилмайдиган даражада ошиб бормоқда. Кейинги ўттиз йил мобайнида уларнинг сони 37 бараварга ошди.

● Питтсбург яқинида (Пенсильвания штати) «Ю-Эс-Эйр» компаниясининг «Боинг-737» самолёти ҳалокатга учради. 126 йўловчининг ҳаммаси ва 5 экипаж аъзоси ҳалок бўлди.

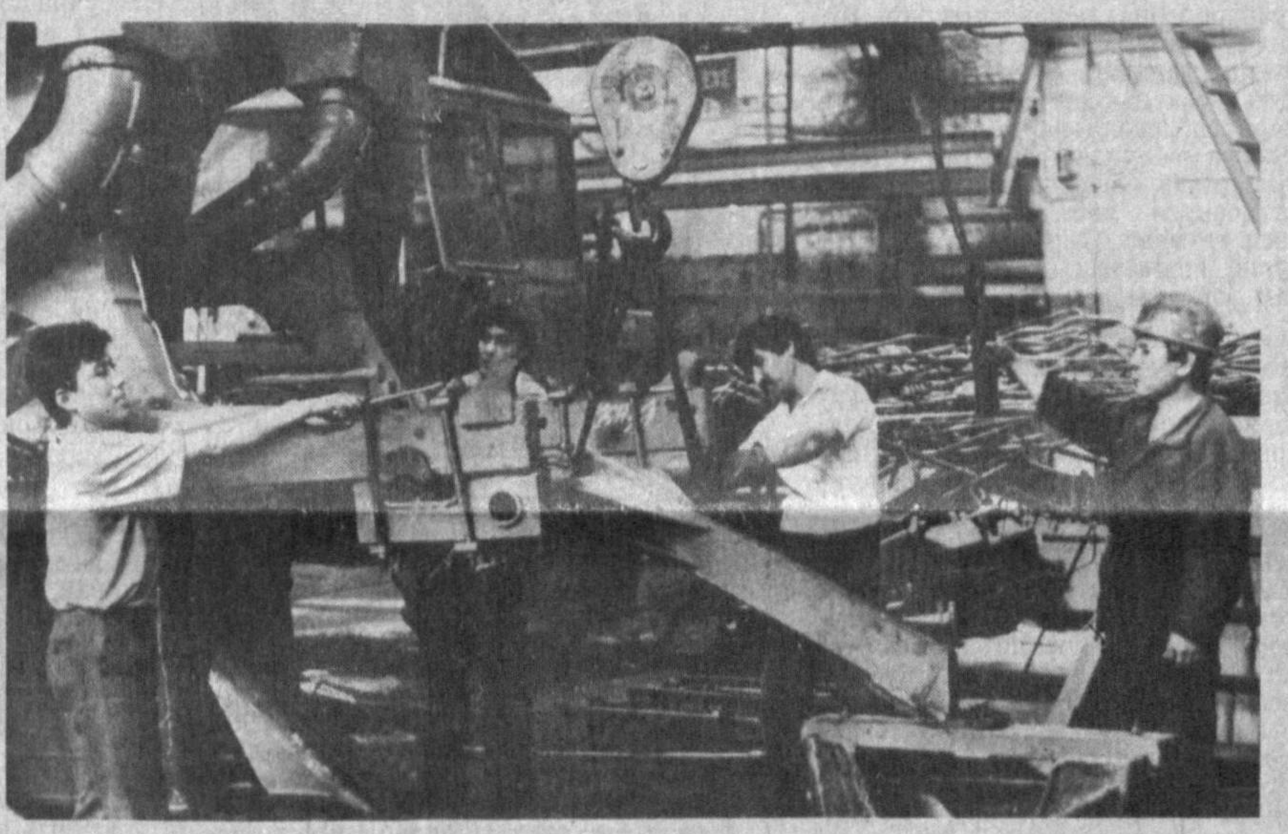

** Шаҳар—қишлоққа*

ХОРИЖЛИКЛАР ЭЪТИБОРИНИ ҲАМ ТОРТЯПТИ

Тошкент қишлоқ хўжалик машинасозлиги ишлаб чиқариш бирлашмаси ишчи-хизматчилари томонидан яратилаётган маҳсулотларнинг ҳар бирига бугунги кунда талаб янада юқори бўлмоқда. Чунки республикамизда «оқ олтин» терими мавсуми қизитмоқда. Жамоа аҳли ҳозирги бозор иқтисодиётининг тақчил дамларига қарамай бор имкониятлардан фойдаланиб меҳнат қилишмоқда, пахтакорлар буюртмасини тез ва соз бажаришмоқда.

Корхонада ишлаб чиқарилган сўнгги моделдаги ХМ-01 пахта териш машинасининг доңғи ҳатто хорижликлар эътиборини ҳам тортаяпти. Шунинг учун ҳозирги кундаги асосий эътибор шу моделдаги машинадан ишлаб чиқаришга қаратилган.

Бирлашмада қилинаётган ишлар билан танишиш мақсадида у ерга борганимизда юқорида айтилган фикрларнинг гувоҳи бўлдик. Пахта йиғим-терими ҳар йилдагидан эрта бошланганги туфайли пахта териш машиналарини ҳам муддатидан ўн кун олдин ўз эгаларига тарқатиш бошланганди...

— Янги моделдаги пахта териш машинасидан ҳамда қўшимча эҳтиёт қисмлари олгани келгандик, — дейди дастлабки суҳбатдошимиз Тошкент вилояти Қуйи Чирчиқ туманидаги «Пахтачи» жамоа хўжалигининг таъминотчиси Қаршибой Жангобоев. — Умумий ҳисобда оладиган эҳтиёт қисмларнинг тури 11 тадан зиёд. Барча расмийлаштириладиган ҳужжатларни тасдиқлатиб, шу бугуннинг ўзидаёқ керакли маҳсулотларимизни олиб кетамиз. Бу ХМ-01 пахта териш машинасининг афзаллик томони шундаки, унинг пахта бункерини олиб қўйиб бошқа вақт ҳам тракторидан фойдаланиш имконияти бор. Бир ҳисобда бундай қулайликдан пахтакорнинг ҳам, деҳқоннинг ҳам меҳнати енгиллашади. Техника, барибир техникада...

Қизғин иш бораётган бирлашма цехларини айланар эканмиз, уларнинг шижоат билан ишлашларини кўриб қувондик. Айниқса 22-йиғув цехида иш жадал бормоқда.

— Цехимизда 110 нафар ишчи меҳнат қилади, —дейди цех бошлиғи Михаил Гвайзёв. — Улар орасида фахрийлар ҳам, яқингинада иш бошлаган ёшлар ҳам бор. Ким бўлишидан қатъий назар мақсадимиз ўз зиммамиздаги буюртмамизни, яъни пахта териш учун керак бўлган эҳтиёт қисмларни жойжойига қўйиб йиғиб беришдан иборатдир. Ишчиларимиздан Саид Бўкаев, Убайдулла Муҳамадиев, Вячеслав Токарев ва Геннадий Гусевлар шпинделларни йиғиш борасида пешқадамлик қилишмоқда.

— Мана шу цехдаги азаматларнинг меҳнати туфайли сентябрь ойи ичида республикамиздаги 3 та вилоятга, яъни Қашқадарё, Жиззах, Сирдарё ва Қорақалпоғистон Республикасининг ҳар бирига 30 донадан пахта териш машинаси етказиб беришни ўз зиммамизга олганмиз, — деб суҳбатни давом эттирди корхонанинг ишлаб чиқариш бўйича директор ўринбосари Николай Зиновец. — Бу вилоятлардаги пахтачилик хўжаликлари ёз бўйи турли сабабларга кўра тайёр маҳсулотларни олиб кета олмаган эдилар. Ҳозирги кунда республикамиз банклари томонидан ўзаро пул ўтказиш ҳамда кредит бериш йўллари орқали тайёр бўлган маҳсулотларини олиб кетишмоқда. Бундай қулайлик бизларга ҳам, пахтакорларга ҳам жуда қўл келаётир. Чунки тайёр бўлган техникалар корхона ҳовлисида ётгандан кўра ўз вақтида ишлатилганидан бизлар ҳам хурсанд бўламиз.

Корхонамиз конструкторлари ва ихтирочиларининг ҳозирги кундаги меҳнатини ҳам алоҳида таъкидлаш керак. Уларнинг маҳоратлари туфайли халқ истеъмоли буюмларининг тури кўпайиши билан бир қаторда, қишлоқ хўжалик учун жуда керак бўладиган янги техника мосламалари яратилмоқда. Бундан ташқари шу яратилган техникаларга қўшимча эҳтиёт, қисмларни ҳам кўпроқ ишлаб чиқаришга тадбиқ этишаётир. Шу боисдан ҳам ўтган саккиз ой давомида асосий маҳсулот ва халқ истеъмоли буюмлари ишлаб чиқариб халқимизга етказиб бериш режасини 140 фоиз адо этдик. Бу ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 15 фоиз юқори демакдир.

Дарвоқе, бугунги кунда қишлоқ ҳаётини техникасиз тасаввур этиб бўлмайди. Айниқса айни пахта йиғим-терими даврида бу фикрларимиз янада исботланмоқда. Машинасозларимизнинг олий ҳиммати заршуносларимизнинг ғайрати туфайли аминмизки бу йилги пахта йиғим-терими мавсуми ҳам зўр уюшқоқлик билан ўтади.

Гулзода МАМБЕТОВА.

СУРАТЛАРДА: пахта териш машиналари тайёрлаётган бирлашма ҳаётидан лавҳалар.

Козим Ўлмасов олган суратлар.

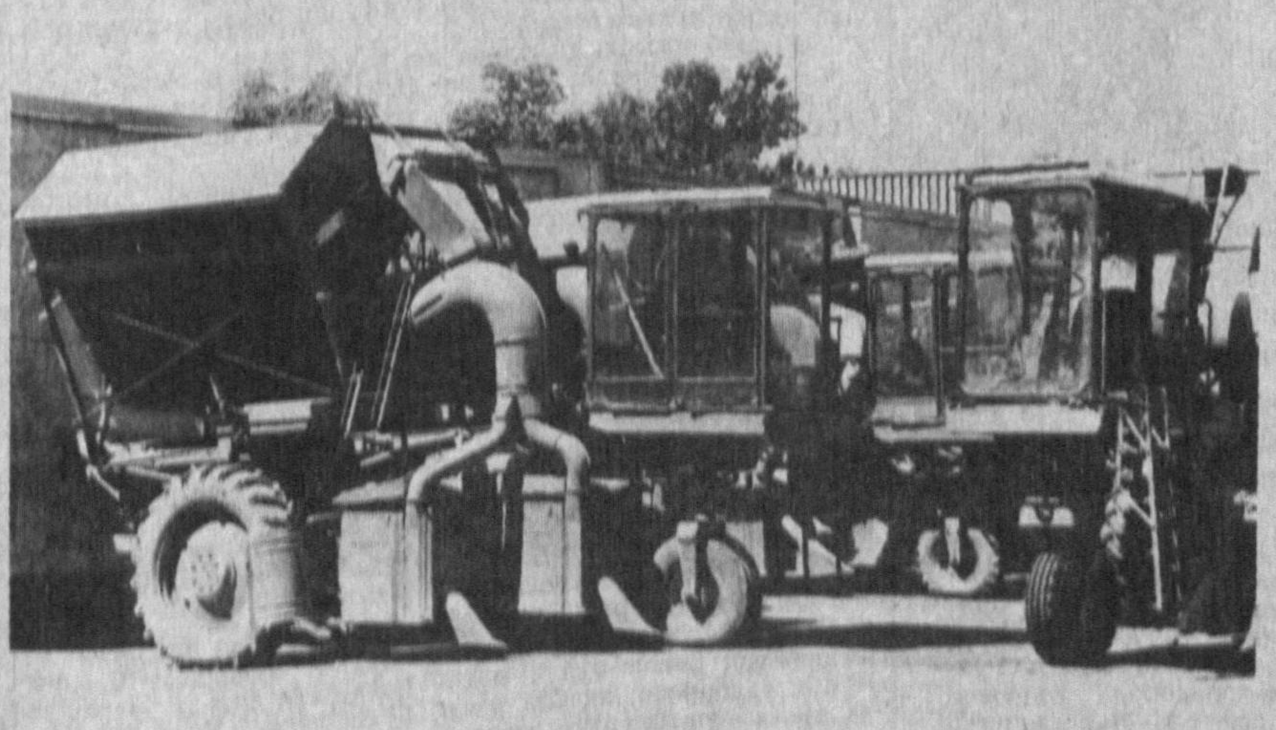

** Иш билан бандлик*

ДИҚҚАТГА ЛОЙИҚ

Ҳозирги бозор иқтисодиёти шароитида туманлардаги иш билан бандлик хизмати идораларининг аҳамияти катта. Чунки улар корхона, ташкилот ва муассасалардан қисқартирилган ишчи ва хизматчиларни иш билан таъминлайдилар ва янги касбни эгаллашда уларга яқиндан ёрдам берадилар. Бу борада пойтахтнинг Шайхонтоҳур тумани иш билан бандлик ҳизмати идораси ходимларининг амалга ошираётган ишлари диққатга сазовордир.

— Айни пайтда бизда 32 та ходим ишлаб келаяпти,— дейди директор Лола Тожихўжаева. — Идорамиз тўртта бўлимдан иборат. Ишга жойлаштириш, аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш бўлимлари шулар жумласидандир. Шу йил январь-июнь ойлари ичида идорамизга 330 киши мурожаат қилди. 69 киши ишхоналаридан қисқартирилган, ўз хоҳиши билан 122 киши бўшаган. Улар орасида 30 ёшгача бўлганлари 157 та кишини ташкил этди. Шулардан ҳозиргача 171 киши ишга жойлаштирилди. 67 кишига ишсизлик мақоми берилди. Улар олти ой муддат ичида олдинги ишхонасида олган ойликларини тўлалигича олиб турадилар.

Идорада ишсизларни қайта касбга йўналтириш бўйича ҳам анча ишлар қилинмоқда. Бунинг учун шаҳар бўйича ўқув маркази ташкил этилган. Ишсизлар марказда ғишт терувчилик, бўёқчи, пайвандчи, тикувчилик ва бошқа касбларни эгаллашлари мумкин. Бизнинг идорамиз бўйича ярим йил ичида 26 киши юқоридаги касблар бўйича марказда ўқишиб, ишга жойлашдилар.

— Илгари мен «Фотон» ишлаб чиқариш бирлашмасида ишлардим,— дея суҳбатга қўшилди шу туманда истиқомат қилувчи Ойдин Тошмуҳаммедова. — Корхонадан қисқаришга тушгандан кейин туман иш билан бандлик хизматига мурожаат қилдим. Бу ердагилар мени марказда ҳисобчиликка ўқитишиб, «Гулдор» корхонасига ишга жойлаб қўйишди.

— Мен эа бу ерга ўрта мактабни битириб келиб, тикувчилик касбини эгалладим, — деди Нодира Абдуллаева. — Айни пайтда «Мирадҳам» Ўзбекистон — Америка қўшма корхонасида ишлаяпман. Ойлигим ҳам ёмон эмас.

Ҳақиқатан ҳам юқоридаги иш билан бандлик ҳизмати идораси хизматчилари ишсизларни ишга жойлаш бўйича анча ишларни амалга оширишди. Жумладан ярим йиллик давомида кишиларни иш билан таъминлашдан ташқари 354 та иш қидириб юрганларга ҳар хил маслаҳатлар берилди.

Бундан ташқари бу ерда ўқувчи ва талабаларни ёзги дам олиши вақтида иш билан таъминлаш йўлга қўйилган. Бунинг учун биржа хизматчилари шу йилнинг май-апрель ойларида мактабларда тушунтириш ишларини олиб бордилар. Натижада ёзги таътил пайтида ўқувчи ва талабалар учун 104 та иш жойи ташкил қилиниб, улар иш билан таъминландилар.

Ғиёс ЮНУСОВ.

МУВАФФАҚИЯТЛИ ҚАТНАШИШДИ

Наманган вилояти, Чуст туманидаги «Тоғ шалоласи» дам олиш масканида мактаб ўқувчиларининг йўл ҳаракати қоидалари юзасидан билимларига баҳо берадиган «Йўлчироқ-94» республика мусобақаларининг финал беллашуви бўлиб ўтди. Унда Қорақалпоғистон Республикаси, Тошкент шаҳри ва жумҳуриятимизнинг бошқа вилоятларидан энг кучли 12 жамоа билимдонлари велосипед ҳайдаш, дастлабки тиббий ёрдам кўрсатиш, макетлар ясаш, йўл ҳаракатини бошқариш ва бошқа шартлар бўйича ўзаро куч синашишди.

Ўаларининг ҳар томонлама мукаммал билим-кўникмаларини намойиш этган Андижон вилояти вакиллари биринчи ўрин соҳиби бўлдилар. Тошкент шаҳар, Ҳамза туманидаги 282-мактаб ёш йўл ҳаракати билимдонлари иккинчи, Наманган ва Самарқанд» вилояти мактаб ўқувчилари учинчи ўринни эгаллашди. Ғолибларга фахрий ёрлиқлар ва эсдалик совғалари топширилди.

Дамир ИСЛОМОВ.

** Мавсум режалари*

«Мирзо Улуғбек» саҳнада

Аброр Ҳидоятов номли Ўзбек давлат драма театри ўзининг навбатдаги 27-мавсумини фаранг драматурги Фридрих Дюрренматтнинг комедияси билан бошлади. Буюк Мольернинг «Тартюф» комедияси ҳам шу мавсумда саҳна юзини кўради. Бу йил Баҳодир Йўлдошев бошчилигидаги театр ижодий жамоаси ёш ўзбек драматурглари билан катта иш олиб бормоқда.

— Нима учун аксарият хорижий ёзувчиларнинг саҳна асарларини қўймоқдасизлар? — деб сўрадик театр директори ўринбосари Элёр Носировдан.

— Сабаби пухта ўзбек саҳна асарлари бармоқ билан санарли. Лекин биз фақаттина жаҳон классик асарларидан намуналар қўйиш билан чекланмаяпмиз. Иқтидорли шоир Хуршид Давроннинг Мирзо Улуғбек ҳақидаги пьесасини саҳналаштиришни режалаштириб қўйибмиз.

Ушбу саҳна асари буюк мунажжим таваллудининг 600 йиллигига бағишланган санага ўзига хос туҳфа бўлиб театр жамоаси спектаклни Самарқанд шаҳрида ҳам намойиш этиш ниятида.

Назокат УСМОНОВА.

Бугунги кунда жамиятимиз иқтисодий ва сиёсий ривожланиши инқилобий ўзгаришларни бошдан кечираётгани ҳеч кимга сир эмас. Ушбу ўзгаришларнинг асоси бозор муносабатларига ўтиш билан чамбарчас боғлиқдир. Бу муносабатлар ўзига хос иқтисодий қонуниятлар асосида вужудга келади ва шаклланади. Жамиятнинг асосини ташкил этадиган иқтисодий муносабатлар ҳозирги кунда содир бўлаётган ўзгаришларнинг туб моҳиятини белгилаб беради. Бу ўзгаришларнинг илдизи халқимизнинг маънавий уйғонишидадир. Она тилимизнинг азалий ҳақ-ҳуқуқлари тикланганлиги, ҳақиқий ўзбекона урф-одатларимизнинг ҳаётдан ўрин олаётгани, қадриятларимизнинг ўз ўрнини топаётгани ҳам ушбу муносабатларга ўз таъсирини кўрсатмоқда.

Юртбошимиз Ислом Каримов кўрсатиб ўтган бозор муносабатларига ўтишнинг беш тамойилидан бири Қонунларнинг устуворлигидир. Бу ҳуқуқий давлатнинг асосий белгиси бўлиб, барча фуқароларнинг қонун олдида тенглиги, Конституция ва қонунларнинг устунлигининг таъминланишидир.

Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилиниши ҳаракатдаги қонунларни унга мувофиқлаштирган ҳолда қайтадан ишлаб чиқиш ёки аввал мавжуд бўлмаган бутунлай янги қонунлар қабул қилишни тақозо этди.

Шу муносабат билан деярли барча қонун ва ҳуқуқий ҳужжатлар қайта янгидан ишлаб чиқилди ва ишлаб чиқиляпти. Бугун биз сўз юритмоқчи бўлган қонун —фуқаролик Кодекси лойиҳаси бўлиб, у Конституцияга асосланган ҳолда бозор муносабатлари билан боғлиқ мулкий ва номулкий шахсий муносабат ва бошқа ташкилий муносабатларни белгилайдиган ва мустаҳкамлайдиган ҳуқуқ нормаларини ўзида мужассамлаштиради.

Лойиҳани ишлашни бошлашда жаҳон ҳуқуқшунослик тажрибасидан андоза олиш хусусида шуни таъкидлаш кераккки, жамиятнинг янги моделга ўтиши осон ва силлиқ бўлмаслиги нуқтаи назаридан, ҳудудимизда ташкил топган ишлаб чиқариш хусусиятлари бошқа ҳудудлардагидан фарқ қилишлигини, миллий хусусиятларни ҳисобга олмасдан бу мураккаб ишда кўр-кўрона андоза олишга, эскича ёндошишга йўл қўйиб бўлмаслигини айтиб ўтишни жоиз деб ҳисоблаймиз.

Ҳуқуқий давлат сари

ЯНГИ МУНОСАБАТЛАР СИЛСИЛАСИДА

Кодекс лойиҳаси тузилиши жиҳатидан ҳам ўзгачадир. У олти бўлим, 47 боб, 777 моддадан иборат бўлиб, ҳар бир модда жамиятимизда юз бераётган ўзгаришларни ҳисобга олган ҳолда ишлаб чиқилганлиги кўриниб турибди. 1-бобда фуқаролик қонунлари томонидан тартибга солинадиган муносабатларда тарафларнинг тенглик тамойили мустаҳкамланган, бу амалдаги Кодексда берилмаган. Шу билан бирга муносабат иштирокчиларининг кенгайганлиги, яъни «Мухторият ва бошқа маъмурий-ҳудудий тузилмалар» муомала ҳуқуқий муносабатларида субъект бўлиб қатнашиши мумкинлиги кўзда тутилган.

Лойиҳанинг шахслар бобида фуқаролик ҳуқуқ лаёқати берилиб, унинг янада кенгайганлиги, илгариги чекланган фаолиятлар билан шуғулланиш доираси ҳозирда бевосита қонун билан қатъий мустаҳкамланганлиги, бу муносабат доирасини кенгайтириш тадбиркорлик, фермерлик ва бошқа фаолиятлар билан шуғулланишга ҳам рухсат берилганлиги кўрсатилган.

Қимматли қоғозлар муҳим ҳуқуқ объектларидан бири ҳисобланиб, унинг турлари жуда хилма-хилдир. Ҳозирги кунда илгариги вақтда фуқаролик муомаласида чекланган ёки муомалада бўлиши умуман белгиланмаган кўпгина қимматли қоғозлар ҳам фуқаролик ҳуқуқи объектлари бўлиши мумкин. Бундай хилма-хил ҳуқуқ объектлари лойиҳани янада бойитиб, унинг билан тартибга солинадиган муносабатлар доирасини ҳуқуқий давлатнинг асоси бўлган ишлаб чиқариш самарадорлиги ва манфаатдорлигини янада кенгайтиради ва уларга нисбатан ҳуқуқ нормаларини тўғри тадбиқ этилишини кўрсатади.

Мулкчилик муносабатлари кодекс лойиҳасининг энг муҳим ўзгаришларидан ҳисобланиб, унда жамиятда ҳар қандай мулк шаклларининг мавжуд бўлишига ва мазкур мулк шаклларининг тенг ҳолда ҳимоя қилиниши ва бу давлат томонидан кафолатланиши белгилаб берилди. Ақлий меҳнат маҳсули мулк сифатида тан олинди. Давлат истеъмолчиларнинг ҳуқуқи устунлигини ҳисобга олиб, иқтисодий фаолият, тадбиркорлик ва меҳнат қилиш эркинлигини, барча мулк шаклларининг тенг ҳуқуқлилигини ва ҳуқуқий жиҳатдан баб-баравар муҳофаза этилишини кафолатлайди.

Лойиҳа амалдаги кодексда кўрсатилган социалистик «Олий» мулк тушунчасидан ҳоли бўлиб, унда давлат, ширкат (жамоа), фуқаролар мулки ҳуқуқий муносабатда тенг эканлиги эътироф этилади. Шу билан бирга фуқаролар мулки ва ширкат (жамоа), яъни хусусий юридик шахслар мулки «Хусусий мулк» деб белгиланганлиги айниқса жаҳон демократик қонунчилик андозаларига айнан мос келади. Шу билан бирга хусусий мулк муносабатларини ҳуқуқий тартибга солиш, тадбиркорлик ва ишбилармонлик фаолияти орқали вужудга келадиган янги муносабатларни амалга ошириш тартибини белгилаб беради.

Фуқаролик ҳуқуқининг муҳим соҳаси бўлган мулк шакллари ҳозирги кунда жуда тез ривожланмоқда. Лекин коммунистик мафкура унга нисбатан ўзининг бир қанча чеклашларини белгилаб қўйган эди. Тадбиркорлик ҳуқуқларининг вужудга келиши, ривожланишида «Қонун билан тақиқланмаган ҳамма фаолият қонунийдир», деган тамойил лойиҳада ўз ифодасини тўлалигича топган. Шунингдек, лойиҳада жаҳон тажрибаларидан келиб чиққан ҳолда бозор муносабатларига мос равишда мулк ҳуқуқи «Мутлақ ҳуқуқ» деб белгиланди.

Хусусий мулкнинг жорий этилиши бу жуда муҳим оламшумул воқеа ҳисобланади. Чунки бунда амалдаги кодексда кўрсатилганидек, фақат «шахсий мулки»ни у ёки бу тарзда «хусусий» деб талқин қилиш эмас, балки хусусий мулкнинг тўлиқ мазмунидан келиб чиқиб, унинг асл моҳиятини намоён этишдан иборат. Лойиҳада кўрсатилганидек хусусий мулкнинг ҳуқуқий объектлари чекланмайди.

Лойиҳада давлат мулкининг «оммавий мулк» деб берилиши унинг ривожланган давлатлар фуқаролик қонунчилиги тажрибаларини ўрганилиб ишланганлигини кўрсатади. Чунки давлат мулки жойларда маъмурий-ҳудудий тузилмалар томонидан эгалланади ва бошқарилади.

Лойиҳада мулк ҳуқуқини ҳимоя қилиш ва уни кафолатлаш давлат томонидан қатъий белгиланганлиги мулк эгасининг ишончини қозонади ва унинг ҳуқуқларини қўриқлашда муҳим омил бўлади.

Кодекс лойиҳасида бозор муносабатларида вужудга келадиган тарафлар ўртасидаги мажбуриятларга ҳам кенг ўрин берилган. Мажбуриятлар тушунчаси ҳозирги шароитдан келиб чиққан ҳолда талқин қилинган. Бунда мажбурият ҳуқуқи билан боғлиқ барча муносабатлар тўлатўкис ўзининг ҳуқуқий мазмунини олган.

Лойиҳада ворислик ҳуқуқий муносабатларини таҳлил-тартиб қилиш ижобий ҳал этилиб, у билан боғлиқ мерос олиш масалаларига кенг ўрин берилди. Бу муносабатларни ҳуқуқий мустаҳкамлашда бир қанча мусулмон ҳуқуқи нормалари ўрганилиб, уларнинг ижобий томонлари ўзлаштирилган ҳолда мерос мулкига нисбатан ворисликнинг тўрт навбати белгиланиб, ворислар доираси кенгайди: васиятномани гувоҳлантириш бир мунча соддалаштирилиб, фуқароларнинг ҳуқуқлари кенгайтирилди. Фикримизча фуқаролик қонунлари, ўзи тартибга соладиган муносабатлар соҳасида, ҳуқуқий тартибот ва қонунчиликни мустаҳкамлаш борасида восита сифатида муҳим вазифани бажаради.

Хулоса сифатида шуни айтишимиз мумкинки, фуқаролик кодекси лойиҳасини тайёрлашда ижтимоий адолат меъёрларига амал қилувчи инсонпарвар демократик ҳуқуқий давлатнинг бозор иқтисодиёти шароитидаги мавжуд бўлган вазифаларини ҳал қилишга фаол кўмаклашадиган ҳамма омиллар ҳисобга олинган.

Исмоилжон АНОРТОЕВ,
Тошкент Давлат университети Ўзбекистон давлати ва ҳуқуқи асослари кафедраси мудири, ҳуқуқшунослик фанлари номзоди, доцент.

Раҳмонқул ҚУРБОНОВ,
Тошкент Давлат университети Ўзбекистон давлати ва ҳуқуқи асослари кафедраси ўқитувчиси.

Худойқул АЗИЗОВ,
Тошкент Давлат юридик институти фуқаролик ҳуқуқи кафедраси ўқитувчиси.

«Камолот сари» хусусий ишлаб чиқариш ва тижорат фирмасининг ташкил этилганига унча кўп бўлгани йўқ. Шунга қарамасдан бу фирманинг қандолат маҳсулотлари аҳолига манзур бўлмоқда.
СУРАТЛАРДА: корхона ишлаб чиқаришидан айрим лавҳалар.
Козим Ўлмасов олган суратлар.

Меҳнатинг — зийнатинг

ЮРАКДА ИШТИЁҚ БЎЛСА...

Меҳнатдан бахт топган инсонлар ҳақида кўп ёзамиз. Албатта бундай инсонларнинг иш тажрибаси, меҳнат фаолияти давомида эришган муваффақиятлари ўқувчини қизиқтирмай қолмайди. Бироқ шундай одамлар ҳам бўладики, улар ҳаётининг маълум палласида жамият, халқ учун баракали хизмат кўрсатиб, кейинчалик «жимиб» кетадилар. Зотан, инсон тақдири хилма-хил эканлигини яхши билсак ҳам ана шундай кишилар ҳақида деярли ёзмаймиз, уларнинг кўп йиллик тажрибаларини ёритишни, фойдали таклифларини жамоатчиликка ҳавола этишни унутиб қўйгандай бўламиз.

1960 йилнинг куз кунларидан бирида бир қанча талабалар Ўзбекистон Вазирлар Кенгашига таклиф этилди. Улар бу ерга нима мақсадда чақирилганлигидан хабардор бўлишса ҳам, бироқ ким билан учрашишлари мумкинлигини билолмай ҳайрон эдилар. Бирдан залга Шароф Рашидов кириб келдида очиқ чеҳра билан талабалардан ҳол-аҳвол сўради. Шундан сўнг Тошкент шаҳрида электр транспортини ривожлантириш бўйича олдинда турган вазифалар ҳақида гапириб, шу соҳа бўйича мутахассисликларни эгаллаш учун марказий шаҳарларга уларнинг ўқишга юборилаётганлигини маълум қилди. Ўша талабалар орасида ҳозирги пайтда 1-трамвай депоси техника бўлимининг бошлиғи бўлиб ишлаётган Асқар Ғаниев ҳам бор эди.

— Шароф Рашидов билан бўлган учрашув ҳеч биримизнинг ёдимиздан чиқмаса керак. Унинг сўзларини эшитиб, ҳаммамиз ҳаяжонда эдик. Аъло ўқиймиз, чинакамига меҳнат қиламиз, деб ваъдалар бергандик, — дея эслайди ўша воқеани Асқар ака.

Шу учрашувдан сўнг Низомий номидаги Тошкент Давлат педагогика институтининг муҳандислик куллиётига ўқишга кирган Асқар ака Харьков шаҳрига йўл олди. Унинг талабалик йиллари шу шаҳарда кечди. Бу ерда у Харьков коммунал хўжалиги муҳандислари институтининг шаҳар электр транспорти факультетини муваффақиятли тамомлади. Дипломни олиб, ўзи туғилиб ўсган Тошкент шаҳрига қайтди. Энди у хоҳлаган лавозимида ишлаши мумкин. Фақат трамвай-троллейбус ишлаб чиқариш бошқармасига бориб учрашса бас. Бироқ ёш мутахассис бошқача йўл танлади.

— Оббо укам-ей, дарвозанинг тагида вагонларни қабул қилиб олиш учун Харьковдек шаҳарда беш йил ўқиб кепсан-да? — ҳазил қилди 2-трамвай депосининг таниқли таъмирчиларидан бири Тешавой ака.

— Шошмай туринг, бу ишни ташлаб, эртага сизга шогирдликка бораман, — дея ҳазилга ҳазил билан жавоб қайтарди Асқар ака.

Чиндан ҳам орадан кўп ўтмай, А. Ғаниев таъмирлаш цехига ўтди.

Турли маркадаги трамвайларни таъмирлашнинг «пир»лари ҳисобланган В. Богдашкин, Қ. Назаровлар А. Ғаниевга таъмирлаш ишлари бўйича кўп нарсаларни ўргатдилар. Ёш шогирд эса ўз тиришқоқлиги, ҳаракатчанлиги, интизомлилиги билан тезда кўпчиликнинг эътиборини тортди. Шунинг учун бўлса керак, депо маъмурияти уни цех мастери қилиб тайинлади. Орадан кўп ўтмай цех бошлиғи, техника бўлими технологи, кейин эса техника бўлими бошлиғи лавозимларига кўтарилди.

А. Қ. Ғаниев қайси лавозимда ишламасин ўз билими ва меҳнати билан жамоанинг ишончини қозониб борди. Устозлар таълимини олишдан чарчамайдиган ёш мутахассис энди жамоаларга етакчилик қила бошлагандан кейин ўз билими ва тажрибаларини ёшларга қунт билан ўргата бошлади. Йиллар ўтиши билан унинг шогирдлари сони ҳам кўпайиб борди. Кейин у Тошкент шаҳар трамвай-троллейбус ишлаб чиқариш бошқармаси ҳаракат хизматининг бошлиғи қилиб тайинланди. Янги раҳбар учун бу ерда ҳаракат мунтазамлилигини таъминлаш, йўловчиларга маданий хизмат кўрсатиш, йўналишлар иш жадвалларини такомиллаштириш бўйича ҳал этилиши лозим бўлган масалалар талайгина экан. У тўплаган билим, орттирган бой тажриба бу масалаларни муваффақиятли ҳал қилишда жуда асқотди.

Шаҳар аҳолисининг йил сайин кўпайиб бориши электр транспорти хизматини янада такомиллаштириш, янги йўналишлар ташкил этиш ва янги линиялар қуришни тақозо қиларди. Бироқ бу ишларни юқори савияда олиб боришни кимга ишониб топшириш мумкин? Бу саволга жавоб бир хил бўлди — ниҳоят, кўпчиликнинг ишончини қозонган Асқар Ғаниев Тошкент трамвай-троллейбус ишлаб чиқариш бошқармасининг бошлиғи этиб тайинланди.

Шаҳар электр транспорти ҳаётида қурилишлар даври бошланди. Қанчадан-қанча электр ўтказгич симлари ўрнатилиб, троллейбуслар қатнайдиган масофалар узайтирилди. Чилонзор туманида 2-трамвай депоси учун янги бино қурилиши бошлаб юборилди. 8-йўналишдаги трамвайларнинг қатнаш масофасини Бешқайрағочгача етказишга киришилди. Амалга оширилаётган кенг кўламли ишлар ҳақида бошқарма бошлиғига қувончли хабарлар дам сайин етказилиб туриларди. Бироқ бутун фикри-зикри иш билан банд бўлган Асқар ака бир тунда аллақандай оғриқдан бемаҳал уйғониб кетди. Юрак безовта қилаётган экан. Янги раҳбар бу оғриқни писанд қилгиси келмади. Оғриқ эса кунлар ўтиши билан яна ҳуруж қилаверди. Ниҳоят, дўхтирга учрашишга тўғри келди.

— Инсон аъзоси темир эмаски, аямасдан ишлатавериш мумкин бўлса. Унга дам бериш ҳам керак, — деди дўхтир.

Шундан сўнг вақти-вақти билан сайр қилиб туриш, яқин дўстлар даврасида хушчақчақ суҳбатлар қуриш Асқар ака учун одат бўлиб қолди. Бу билан кифояланмасдан, бошқа вазифа беришларини сўраб, ўз ихтиёри билан ариза ёзди. Уни бошқарманинг бош муҳандислигига ўтказдилар, чунки у бошлаган қурилишларни тугаллаш ишлари бошқа ҳеч кимга ишонилмади.

Асқар ака бу ишончни оқлади. 2-трамвай депоси учун мўлжалланган бинолар Чилонзор туманида қуриб битказилди. Кўплаб трамвай, троллейбус йўналишлари унинг имзоси билан фойдаланишга топширилди. 8-трамвай йўналиши масофасини узайтириш, Қизил Шарқ депоси биноси қурилиши борасидаги асосий ишлар бажарилди.

— Электр транспортининг бугунги кунда кўрсатаётган хизматидан мамнунмисиз? — сўраймиз ундан.

— Ҳали кўп иш қилишимиз керак. Бунинг учун юракда иштиёқ зўр бўлиши керак. Мустақиллик бизга кенг имкониятлар бергани учун унинг натижасини рўёбга чиқариш борасида астойдил жон куйдирмоғимиз даркор. Бу ҳақда юртбошимиз Тошкент шаҳар Кенгаши сессиясида сўзлаган маърузаларида шаҳар транспортини яхшилаш йўлидаги ўзларининг қимматли фикрларини билдирдилар. У кишининг таклиф ва истаклари, танқидий хулосалари биз учун дастуруламал бўлиб қолиши керак!

Маъсуда ЮСУФЖОНОВА.

Ижарадаги «Орзу» чарм-атторлик ва спорт буюмлари ишлаб чиқариш бирлашмасида меҳнат қилаётган илғорлар орасида Раъно Муҳамедова ҳам бор. У 15 йилдан буён шу ерда меҳнат қилади. Ҳозирги кунда Раъно ва унинг дугоналари мактаб ўқувчилари учун мўлжалланган сумкаларни тикишмоқда. Умуман олганда 4-цех жамоаси корхонадаги энг илғор цехлардан ҳисобланади. Шунинг учун ҳам тажриба цехидан тавсия этилган дастлабки маҳсулотлар шу ерда тикила бошлайди.

СУРАТДА: тикувчи Раъно Муҳамедова.

Текширишда аниқланди

КЕЛТИРИЛГАН ЗАРАР УНДИРИЛАДИ

Рўзғорда қанча электр қуввати сарфланганлигини кўрсатадиган қурилмадан четлаб ўтиб, электр қувватини ўғирлаётган кишилар барибир қилган қилмишлари учун жавоб беришдан қочиб қутулолмайдилар. Чунки қинғир ишнинг қийиғи албатта очилади.

Электр таъминоти хизмати ходимлари ўтказаётган текширувларда бундай кишиларнинг қилмишлари тобора аён бўлиб бормоқда. Унда жамоатчиликнинг фаоллик билан кўрсатаётган ёрдами ҳам ўз самарасини бермоқда. Электр қувватидан фойдаланишда қоидани бузаётганлар маҳалла ёки уй комитетларининг мажлисларига таклиф этилиб, улар изза қилинмоқда. Келинг, гапимиз қуруқ бўлмаслиги учун қилган қинғир иши эвазига жарима тўлаган кишилар билан танишинг.

Сўнгги текширувда қинғир қилмиши аниқланган ва жарима тўлаганлардан бири Шчорс кўчасидаги 48-уйда яшовчи О. Очиловдир. У 270 сўм жарима тўлади. Юнусобод даҳасининг 11-мавзесидаги 54-уй, 26-хонадонда турувчи Э. Нуритдинов 108 сўм, Дилкаш кўча, 26-уйда яшовчи Х. Иноятов 108 сўм, О. Кошевой кўчаси, 11-уйда турувчи Х. Раҳимов 264 сўм, 3-Йўлдош шаҳарчадаги 5-уйнинг 6-хонадонида яшовчи Муротова 146 сўм жарима тўлашга мажбур бўлди.

Бир нарсани яна бир бор таъкидлаб ўтмоқчимиз: электр қуввати бериш бизда чекланмаган. Ҳосил қилинган электр қуввати учун ҳақни давлатимиз ўз гарданига олган. Шундай экан, электр нурини ўғирлаш инсофсизликнинг ўзгинасидир.

Мардлар қўриқлайди Ватанни

ВОРИСЛАР

«Давлат лашкарлару фуқароларнинг садоқати ва фидойиликлари билан кучли».

Ҳарбий қисм дарвозасидан киришингиз билан улуғ бобокалонимиз соҳибқирон Амир Темурнинг ушбу сўзларига кўзингиз тушади. Яна нарироқда эса республика Конституциясининг ҳарбий бурчга оид моддалари, ҳарбий қасамёд, она Ватанга садоқат тўғрисидаги шиорлар диққатингизни жалб этади.

Оддий аскар Саид Жияновни машқ майдонида учратдик. У ҳарбий хизматга чақирилгунча автомактабда ўқигани бугунги кунда асқотди. Уни сафдошлари ўз ишининг устаси, моҳир ҳайдовчи деб таърифлашди. Эндиликда Саид Жиянов ёш аскарларга ўз касбининг сирларини ўргатяпти.

Қисмда она Ватанимизга садоқат билан хизмат қилаётган ёшлар кўпчиликни ташкил этади. Аскарлардан Хайрулла Абдуллаев, Ҳамид Акбаров, Шаҳзод Соҳибов ана шулар жумласидандир.

Равшан ҲАМИДОВ.

ИНТИЛГАНГА ЗАФАР ЁР

— Баҳорги синов машғулотларида «аъло» ва «яхши» баҳолар олганимдан хурсандман, — дейди Бекмирза Исомиддинов. Бу синовларда Музаффар Умрзоқов, Мурод Мусулмонов, Анвар Тўраев ва бошқа сафдошларим ҳам юқори натижаларга эришишди. Интилганга зафар ёр, деб бежиз айтилмаган. Бизларга командирларимиз ташаккурнома эълон қилишди. Бу бизни хизматда янги ютуқлар сари илҳомлантириб юборди.

Қисмимиз аскарлари ҳарбий билим ва техникани чуқур эгаллашга бутун куч ва имкониятларини сафарбар этмоқдалар.

Алижон ОМОНОВ.

ИЛҒОРЛАР

Ёзги ўқувнинг дастлабки ойларидаёқ бўлинма илғорлари кўзга ташланиб қолди. Булар: радиотелеграфчи оддий аскарлар А. Дидров ва С. Аҳмадалиев, ҳайдовчи Ж. Давлатовлардир. Улар ҳар бир машқда ўз маҳоратларини намойиш қиладилар. Энг юқори натижаларга эришишга ҳаракат қиладилар.

Яқинда бўлинма аъзоларига масъулиятли топшириқ берилди. Аскарлар бу вазифани ҳам муддатида муваффақиятли бажардилар. Зеро, «Аскари қувватли мамлакат бой бўлур, бой мамлакатнинг аскари қувватли бўлур».

Соҳибқирон Амир Темур бобомизнинг бу сўзлари қуролли кучларимиз сафларида хизмат қилаётган ёшларга дастуруламал бўлаётир.

Карим ДЕҲҚОНОВ.

Республикамиз нефть ва газ саноати 100 йилдан ортиқ бой тарихга эга бўлиб, шу давр ичида республика саноатининг энг асосий ажралмас қисми бўлиб қолди.

Айни пайтда 49 та нефть ва 43 та газ конлари ишлатилмоқда, 41 та кон эса яқин келажакда ишга тушириш учун тайёр қилиб қўйилди.

Саноатнинг бу турини янги конлар очмасдан туриб ривожлантириб бўлмас эди. Шунинг учун коншуносларимизнинг машаққатли меҳнати туфайли кейинги 10—15 йил ичида бир қанча нефть ва газ конлари очилди. Шунингдек, Мингбулоқ кони катта аҳамиятга эга эканлиги тасдиқланди.

Республикамиз Мустақилликка эришгандан сўнг нефть ва газ маҳсулотларига бўлган талабни ўз ҳудудимиздаги конларни юқори савияда ишлатиш ҳисобига қондириш масаласи кўндаланг қилиб қўйилди. Бундай масъулиятли вазифани бажариш учун аввалги тарқоқ ҳолда иш олиб борган нефть саноати, газ саноати, нефтни қайта ишлаш саноати, нефть ва газни узоққа узатиш соҳаси, шунингдек шу соҳаларга тегишли қурилиш, чет эллар билан алоқа қилиш каби тармоқларнинг ҳаммаси бирлаштирилиб, ягона ташкилот —«Ўзбекнефтгаз» миллий корпорацияси ташкил қилинди. Корпорация нефть ва газ саноатига тегишли барча масалалар билан шуғулланади ва уларни ҳал қилади. Республика нефть ва газ саноатини 2000-йилгача ривожлантириш концепцияси ишлаб чиқилиб, шу ҳужжат асосида иш олиб борилмоқда.

Фойдали маъданларимиз

НЕФТИМИЗ КЕЛАЖАГИ ПОРЛОҚ

Асосий кучларимиз нефть ишлаб чиқаришда Кўкдумалоқ ва Мингбулоқ конларига, газ ишлаб чиқариш бўйича эса Шўртан, Зеварда, Памук, Култоғ, Ўртабулоқ каби конларга қаратилган. Айниқса Кўкдумалоқ кони Республикамизнинг нефтга бўлган талабини қондиришда асосий вазифани бажаради.

Кўкдумалоқ конини Муборак газ қазиб чиқариш бошқармаси хизматчилари ишлатишмоқда. Бу ерда ҳар йилги нефть қазиб чиқариш суръати ҳали дунёдаги бирорта ҳам конда бўлмаган даражада ўсмоқда. Масалан, 1992 йилдаги қазиб олинган нефть миқдори 1993 йилда икки баробардан ортиқроқ оширилди. Шу йил 21 августда кончилар катта ғалабага эришдилар. Улар Кўкдумалоқ конидан кон ишга тушган даврдан бери 4 миллион тонна энг олий нав нефть қазиб олишди. Ҳозирги кунда ҳар куни 7000 тоннадан зиёд нефть бераётган Кўкдумалоқ конида 1995 йилга бориб 4 миллион тонна нефть олиш мўлжалланган.

Республикамизнинг нефтга бўлган талабини ўз конларимиз ҳисобига қондирган тақдиримизда яна бошқа муаммо кўндаланг бўлиб қолади. Саноатда нефтнинг ўзи эмас, балки ундан тайёрланган маҳсулотлар ишлатилгани туфайли нефтни қайта ишлаш масаласини тезлик билан ҳал қилиш керак бўлади. Ҳозирги кунда Республикамиз ҳудудида Фарғона ва Олтиариқ нефтни қайта ишлаш заводлари ишлаб турибди. Уларнинг умумий бир йилдаги имконияти йилига 8 миллион тонна нефтни қайта ишлашга тенг бўлгани билан, таркибида олтингугурт бўлган нефтни қайта ишлаш технологияси йўқ. Шу туфайли Бухоро вилоятининг Қоровулбозор туманида махсус нефтни қайта ишлаш заводини қуриш бошлаб юборилди. Ҳозирги кунда заводни Франция фирмалари билан ҳамкорликда бунёд этиш ишлари жадаллаштирилмоқда. Унинг биринчи маҳсулотини 1995 йилда олиш кўзда тутилган. Қурилаётган нефтни қайта ишлаш заводининг қуввати йилига 5 миллион тонна нефтни қайта ишлашга имкон беради ва асосан Кўкдумалоқ конидан олинадиган нефть ҳамда шу воҳадаги бошқа нефть конлари ҳисобига ишлайди.

Нефтни қайта ишлаш заводининг Қоровулбозор туманида қурилиши жуда катта иқтисодий самара беради. Чунки олинаётган нефтни узоққа узатишга ҳожат қолмайди. Янги саноат маркази ташкил топиб, бир неча минг кишилик иш жойлари ҳосил бўлиши, шу ҳудуд атрофида яшовчи аҳолини ҳам тўлиқ иш билан таъминлашга имкон яратиб беради.

Республикамиз нефть ва газ заҳираларига бой бўлиб, шу куннинг ўзида Марказий Осиёдаги Қозоғистон, Тожикистон Республикаларига ҳам маълум бир миқдорда газ етказиб бериб турибмиз.

Саноатимиз келажаги порлоқ бўлиб, ўзимизни нефть маҳсулотлари ва газ, шу жумладан суюлтирилган газ билан таъминлабгина қолмай, балки чет давлатларга ҳам чиқариш истиқбол режамиздан ўрин олган.

Н. АЛИМУҲАМЕДОВ,
«ЎзбекЛИТИнефтгаз» институти директори, республикада хизмат кўрсатган муҳандис, геология-минералогия фанлари номзоди.

Р. СИДИҚХЎЖАЕВ,
«ЎзбекЛИТИнефтгаз» институти қудуқларни ишлатиш бўлими мудири.

ЯХШИ АНЪАНАГА АЙЛАНМОҚДА

Акмал Икромов тумани Ёшлар ташкилотининг ташаббуси билан турли маданий тадбирлар, адабий кечалар ва учрашувлар уюштириш яхши анъанага айланиб боряпти. Тумандаги корхона, ташкилот, ўқув юртлари ва боғчаларда ўтказилаётган «Ўзбекистон —мустақил диёр» мавзусидаги кечалар бунинг ёрқин мисолидир. Жумладан куни кеча тумандаги сут ва сут маҳсулотлари ишлаб чиқариш корхонасида «Ўзбекистон —Ватаним менинг, унинг фидойиси бўлиш — муқаддас бурчим» мавзусида ёшлар учрашуви бўлиб ўтди. Унда юртимизнинг бой тарихи, ўтмишда яшаб ўтган буюк алломалар ва саркардалар, Ватанимизнинг бугунги кундаги имкониятлари ҳақидаги маърузалар зўр қизиқиш билан тингланди.

Қизғин давом этган савол-жавобдан сўнг бадиий ҳаваскорлик дастаси концерт қўйиб берди.

Беҳзод ХАЛИЛОВ.

** Абдулла Қодирийнинг 100 йиллиги олдидан*

ТОНГГИ МУЛОҚОТ

— Ассалому алайкум, муҳтарам зот!

— Ваалайкум ассалом, кел, ўғлон, кел. Нечук сахарлаб йўқлаб қолдинг?

— Сизга ажиб мужда келтирдим, муҳтарам зот! Муборак бўлсин сизга олий нишон. Юртимизнинг олий нишони — Мустақиллик орденининг биринчиси сизга насиб этди!

— Мени бағоят шод қилдинг. Менинг жисмимга жон ато қилдинг. Демак, Мустақиллик... Аллоҳга шукр...

— Нечун жим қолдингиз, муҳтарам зот?

— Ўйлаяпман, ўғлон, ўйлаяпман. Йилларни ўйлаяпман. Йўлларни ўйлаяпман...

Йиллар ва йўллар...

Кўз ўнгингда бирин-кетин тасаввурнинг мевалари жонлана бошлайди.

Октябрь тўнтаришининг илк кунлари... Барчанинг орзуси битта шиорда: «Ер — деҳқонларга!», «Кулбаларга — тинчлик!».

Ер— деҳқонларга! Улар ернинг ҳақиқий хўжайини бўладилар. Деҳқонлар қўлларига қурол олдилар. Ахир хўжайин бўлганидан кейин уни ҳимоя қилиши керак. Ер — деҳқонларники эмас, аслида ерда ишлаш деҳқонларники бўлди.

Кулбаларга тинчлик келдими? Фуқаролар уруши, «Босмачилар» деб ном олган, аслида эса миллий-озодлик ҳаракати, сўнгра деҳқонларни жамоа хўжаликларига бирлаштириш, қулоқ қилиш кампанияси, ўттизинчи йиллардаги тозалашлар, қатағонлар, сургунлар, таҳқирлар...

Йиллар булар, йиллар. Йўллар эса ҳамиша чағир тошли бўлди. Оёқларга ўқ бўлиб санчилди ўша йўллар. Юракларга заҳарли ўқ бўлиб отилди ўша йиллар. Бу йўлларда неча ўнлаб жонлар қолди, Абдулла Қодирий, Усмон Носир, Фитрат, Шокир Сулаймон, Чўлпон қолди.

Йиллар ва йўллар...

Йигирманчи йилларда Абдулла Қодирийнинг номини каттаю-кичик эҳтиром билан тилга оларди. «Ўтган кунлар», «Меҳробдан чаён» жуда машҳур эди! Отабек ва Кумуш, Юсуфбек Ҳожи ва Мирзакарим Қутидор, Анвар Мирзо ва Раъно каби ажойиб феъл-атворли, тақдирли кишилар ҳар бир хонадонда меҳмон эди.

1937 йилда ўша қаҳрамонлар дарёга ташланди, деворлар орасига уриб юборилди, ўраларга кўмилди. Одамлар нима бўлса ҳам уларни асраб қолиш пайида бўлдилар. У қаҳрамонларнинг ҳам жони метиндек экан. Мана бугун озодликка чиқишди...

— Муҳтарам зот, ўйларингизнинг чеки борми?

— Ўйларга, хаёлларга, орзуларга қачон чек бўлган, ўғлон! Орзуга чек қўйилса яшашнинг қизиғи қоладими? Ҳозиргина ўзимга ўқилган ўлим ҳукмини ўйлаб турган эдим. Тепаликларда жасадим жисман қолди холос, лекин руҳим тирикку! Тирик руҳ ҳамиша қуёшни орзу қилади.

— Аслида у руҳ Юсуфбек Ҳожилар, Анварларнинг, Обид кетмонларнинг руҳи, муҳтарам зот. Биз ҳам қоронғу кечаларда шамлар ёруғида, жинчироқ шуълаларида улар билан сўзлашганмиз. Кунлар ўтар экану, лекин изи қолар экан.

— Балли, ўғлон. Лекин ўша изларга истиқлол малҳам бўлар эди. Иншооллоҳ, ўша кунларга етдик.

— Сизга, мавлоно Чўлпон, Мавлоно Фитратга, минглаб сафдошларингизга халқимизнинг эҳтироми юксак, муҳтарам зот. Сизларнинг номингиз истиқлолга чорловчи маёқдек порлади ҳамиша...

— Ўғлон, раҳмат сенга, илиқ сўзларинг учун...

Абдулла Қодирий, Чўлпон, Фитратлар Алишер Навоий номли Ўзбекистоннинг олий давлат мукофотига сазовор бўлганида, ҳамма буни қайноқлик билан кутиб олди. Улар биринчилардан бўлиб истибдоднинг қурбонлари бўлишганди. Биринчи бўлиб, юртимизнинг олий

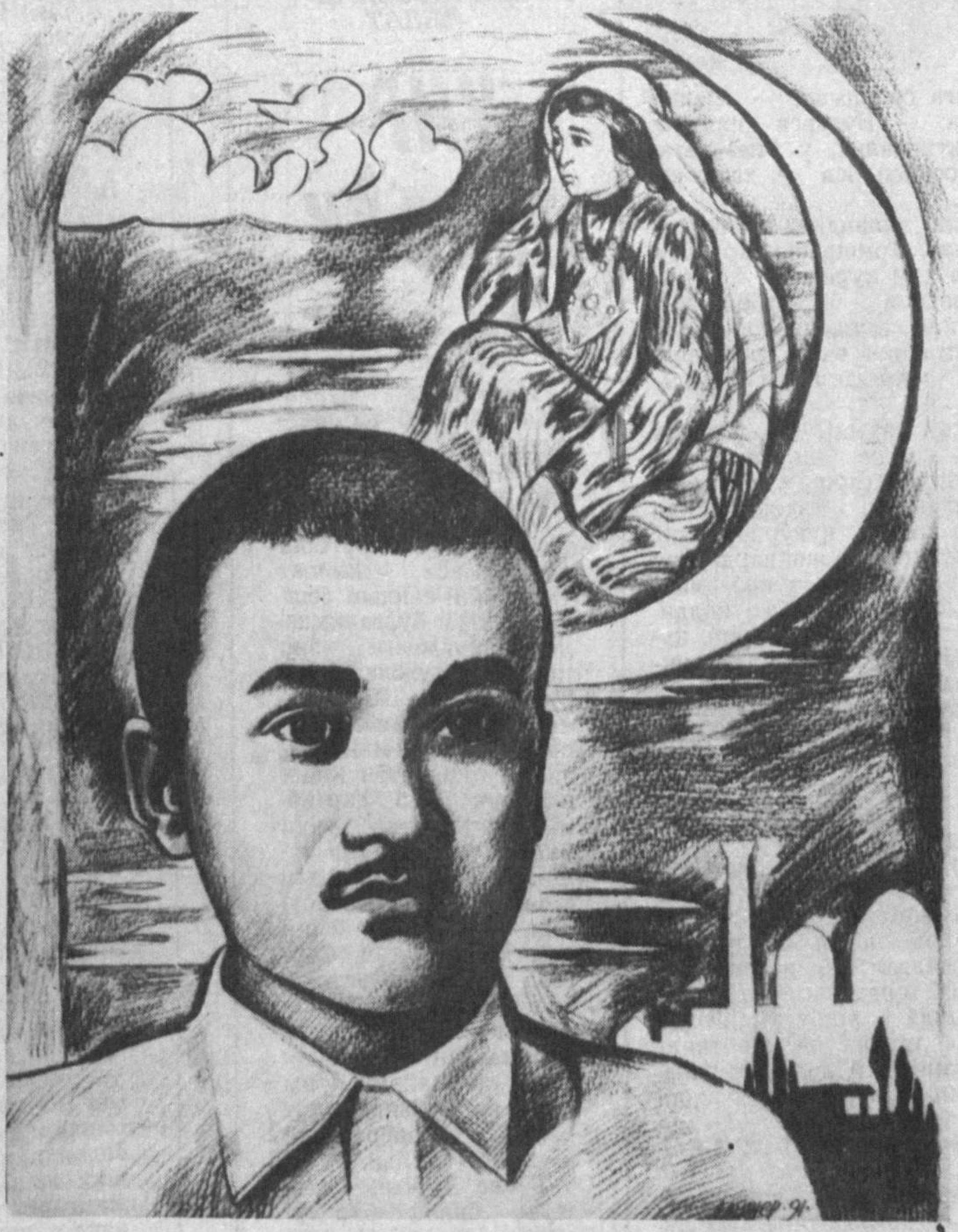

тақдирига мушарраф бўлишди.

Кундага қўйилган эсиз олтин бошлар... Абдулла Қодирий ҳам «Менинг ҳеч қандай гуноҳим йўқ» деб бошини истибдод кундасига қўйди. Унинг муборак қонларидан эса истиқлол қуёшининг нури алвонлашди. Бугун адибга Мустақиллик ордени берилди...

Нимранг булутларни ёриб қуёш нурлари ерга ёғду сочиб юборди. Абдулла Қодирий рамзий ёдгорлиги алвон нурлардан ёришиб кетди.

— Шундоқ ўғлон, — қулоғимга адибнинг садоси келди. — Йилларни ҳам ғубор босмасин энди. Мустақилликдек олий неъмат барчамизнинг бахтимиз...

Кўзимга юлдуздек порлаб эртанги кун кўрингандек бўлди. Эртанги куннинг карвонбошилари орасида Абдулла Қодирий, Чўлпон, Фитрат, Усмон Носир, минглаб ҳоки туроб бўлган аждодлар бордек туюлади. Шундай юртини севган инсонлар мангу уйқуга бош қўйган тупроқнинг истиқлоли мангу бўлажак...

Кўнгил қатларидан қуёш нурлари ила баробар шеър тўкилади.

Замонлар уфқида абадий қолмоқ,
Инсонларнинг эрур эзгу тилаги.
Интилар юксакка шу тилак билан,
Лиммо-лим тўлганча унинг юраги.
Ўтар бу кунларнинг, лаҳза онларнинг
Қудрати сизга етмасдан гунг, лол.
Сиз эса қалбингиз, сўзингиз билан,
Яшаб келаяпсиз топмасдан завол.
Юз йиллар сиз учун киприк қоққандай,
Ҳали неча аср яшайсиз бардам.
Бир ёнда Отабек, бир ёнда Кумуш,
Сизга ҳамроҳ бўлар бу йўлда ҳар дам.
Ёруғ умрингизга ҳавасманд букун,
Сизни ўлди дея кулиб юрганлар.
Босган изингизга этади таъзим,
Инсонларга соя бўлиб юрганлар.
Таъзимга келамиз ўқиб тасанно,
Мақтовлар ёғдириб тиллар толади.
Сиз мангу навқирон, қувиб ҳамиша,
Қарита олмасдан йиллар толади.
Сиз шундоқ инсонсиз Қодирий бобо!

Темур УБАЙДУЛЛО.

АДИБ ҲАҚИДА

● Абдулла Қодирий... бугунги кунда ўз мамлакатида ҳам, чет элларда ҳам жуда кучли қизиқиш уйғотган Ўрта Осиё адабиётининг ўша йиллардаги тўлқинли тараққиёти бошида турган эди.

Ниета ТУН,
немис адабиётшуноси.

● Менинг ўзим ҳам Толстойдан, Горькийдан, Шолоховдан ўрганмасам, татар ёзувчиси Иброҳимовнинг «Бизнинг кунлар»ини, «Қозоқ қизи»ни, ўзбек ёзувчиси Абдулла Қодирийнинг «Ўтган кунлар»ини, «Меҳробдан чаён»ини ўқиб, шулардан ибрат олмасам «Дадил қадам»ни бошлай олмаган бўлардим.

Берди КЕРБОБОЕВ,
туркман ёзувчиси.

● Дунёда бешта, яъни француз, рус, инглиз, немис ва ҳинд романчилиги мактаблари бор эди, энди олтинчисини, яъни ўзбек романчилик мактабини Абдулла Қодирий яратиб берди.

Евгений БЕРТЕЛЬС,
шарқшунос, академик.

● Ўзбек онаси яқин ўртада иккинчи Абдулла Қодирийни туғмаса керак.

Абдулҳамид ЧЎЛПОН.

АЖИБ ХУШ НАВО

Оналар — тирикликнинг давомийлигини таъминловчи буюк зот. Уларнинг фаолиятлари, яратувчилик! «Ўтган кунлар» романидаги Ўзбек ойим ўзбеклар онаси даражасига кўтарилган образдир. Ўзбек ойимда бизнинг оналаримизнинг бутун бўй-басти, болажонлиги мана-ман деб турибди. Кайвони оналаримизнинг салоҳиятида энг қадимги анъаналаримиз ўз аксини топган. Ўзбек ойим якка-ю ягона ўғил катта қилган она. Унинг битта азалий орзуси бор — қайнона бўлиш. Бу орзу ҳамма ўзбек оналарининг энг қимматли орзусидир. Унинг тагида азалий урф-одатларимизнинг кўп қиррали тўлиқ маъноси бор. Отабекнинг бўйи ўсиши билан келин орзуси унинг бутун жисмини эгаллаган. Ўзбек ойим шу орзу билан яшайди. Ўша ният билан юради, шу ният билан ҳаттоки нафас олади. Кайвони она, аёллар давраларининг бошқоши, сардори бўлиб анча кўзи пишган «Ўзбек ойим» — ўзбек оналарининг умумлашган, ёрқин образидир. Адиб ушбу образни тўлалигича, турфа бўёқларда тасвирлаб берган. Ўзбек ойим шиддаткор, ўзбек расм-русумларини нафақат англаб олган, балки бутун вужудига сингиб кетган. Ўзбек ойимдаги тетиклик, ғурур, муомалаларидаги шиддаткорлик, мазмун ва маънонинг кенг қамровлилиги ибратлидир. Адибимиз бор имкониятларини ишга солиб солиҳа, оқила оналаримизни қандай бўлса шундай маҳорат билан тасвирлаганлар.

Абдулла Қодирий хотин-қизларнинг ҳақ-ҳуқуқлари ўзгача бир пайтда улуғ сиймоларнинг қадрини, обрўйини шарафлайди. Мана, Мирзакарим Қутидорнинг совчиларга берган жавобига эътибор қилинг: «Ҳамма ихтиёр ўз қўлимда бўлмай орада кўкрак сути бериб ўстирган хотин ҳам бор»... «Бу иш учун ёлғиз ўзим қабул жавоби берсамда, онаси бир чеккада қолдирилса эҳтимол пухта иш қилмаган бўлармиз». Ҳа, она сути улуғ, оналар бебаҳо. Муаллифнинг ушбу муҳим муаммони пишиқ ва пухта ҳал қилганлиги, айниқса, таҳсинга лойиқдир.

Абдулла Қодирий буюк зот — оналарни қиёмига етказиб тараннум этади. Уларнинг оқилаликларини, бунёдкорликларини қойилмақом қилиб тасвирлайди. Улардаги босиқлик, андиша, ҳаё, ўз бўй-басти адиб ижодида бекаму-кўст кўрсатилган. Ўзбек аёлларидаги ҳамма хислатлар Абдулла Қодирийда мароқ билан чизилган. Кумушбибининг онаси — Офтоб ойимдаги болажонлик худди қуйиб қўйгандек ўзига ярашади. Раънонинг онаси Нигор ойимдаги куюнчаклик, андишалиликнинг кучлилиги ярқ этиб кўзга ташланади. Улар ўзбек аёлларининг хислатларини ўзида мужассам этган образлардир.

Абдулла Қодирий ижодини ўзбек халқи тарихи ва турмушнинг ажойиб хуш навосига ўхшатгинг келади. Ушбу наво шундай жозибалики, шундай ҳушоҳангки, ундан баҳри дилинг очилади, ёқимлилиги олдида лол қоласан. Бу сўз заргари, бетакрор истеъдод соҳиби, ўзбек халқининг асл фарзанди бизга қолдирган буюк оламдир.

Мусоқул УСМОНОВ,
Тошкент молия институти тарих кафедрасининг мудири профессор.

** Ихчам тақриз*

МУНОСИБ ТУҲФА

Абдулла Қодирий номли халқ мероси нашриёти томонидан нашр этилган «Қодирийни қўмсаб» номли хотиралар китобини ўқиб чиққач, ўз фикрларимни муштарийлар билан ўртоқлашгим келди.

Тўпламдан йигирмага яқин муаллифнинг хотиралари жой олган. Улар мазмун жиҳатидан ранг-барангдир; уларнинг бири иккинчисини тўлдиради ва умумий ҳолда буюк ёзувчи Абдулла Қодирийнинг ҳаёти ва ижоди, ижтимоий фаолияти, одамлар билан муносабати, шахси, асарларининг яратилиш тарихи ва эл орасида шуҳрат қозониши ҳақидаги тасаввурларимизни янада бойитишга хизмат қилади.

Маълумки, ҳеч ким оилавий ҳаётни, унинг уй-ташвишларини, икир-чикирларини, роҳату азобларини шу оиланинг аъзоларидек ҳис эта олмайди. Шу жиҳатдан қараганда, ёдномадан ўрин олган Абдулла Қодирийнинг азиз фарзандлари Ҳабибулла Қодирий билан Маъсуд Абдуллаевнинг ҳамда севимли набира Шеркон Қодирий билан адибнинг акаси — Раҳимбердининг ўғли Собитнинг ўз марҳум жигаргўшалари ҳақидаги дил сўзлари китобхонда катта қизиқиш уйғотади.

Шеркон Қодирийнинг «Сўзбоши ўрнида» келган мазмундор мақоласида Қодирийнинг ҳаёти ва ижодига оид бўлган, аммо унинг мухлисларига ҳанузга қадар номаълум янгиликлар жо бўлган.

Тўпламдаги қарийб барча хотираларда Абдулла Қодирийнинг шахсий сифатларига — унинг ўта камтар, инсонпарвар, бошқаларга меҳрибон, очиқ қўл, қўли гул, меҳнатсевар, дилкаш инсон, ўз пешона тери билан кун ўтказиб, оила тебратган ҳалол, пок шахс, айни чоқда, улуғ ёзувчи эканлиги алоҳида тилга олинади. Айниқса бу масала унинг оила аъзолари, ака-ука ва сингилларига, ўғил-қизларига ҳамда қариндош-уруғ, ёру биродар, қўни-қўшниларга бўлган муносабатида, меҳру оқибатида, чимзор ўрнида боғ яратиб, ўзи боғбонлик, деҳқончилик қилиши, сўлим боғда икки қаватли шийпон барпо этиши тасвирларида яққол кўзга ташланади. Шеркон Қодирийнинг «Исмлар», улкан адибимизнинг фарзандлари Ҳабибулла Қодирийнинг «Тарбия», Маъсуд Абдуллаевнинг «Меҳрибон дадам», «Дадам ушур улашардилар», «Эътиқод», «Армон», Қодирийга ихлос қўйган, у билан мулоқотда бўлган ўртоқлардан Ҳикмат Раҳмоновнинг «Боғбон адиб», Ғози Юнус ўғли Тўлқиннинг «Тилла соат», Абдулраҳим Бобохоновнинг «Қодирий сўз устаси эдилар», Мўйиддин Жамолиддин Махдум ўғлининг «Ўрик», Абдуқодир Умаровнинг «Шийпонни қурган усталар», Фахриддин Муҳиддиновнинг «Содда одам эдилар» каби қатор эсдаликларида бу ҳол ўз аксини топган.

Таниқли дин арбоби Зиёвуддинхон Бобохон ўғлининг «Зубдат ул куттоб» номли уч қисмдан иборат эсдаликларида ёрқин ҳаётий ва қизиқарли воқеалар тасвири асосида Абдулла Қодирий бутун бўй-басти, истеъдоди, қобилияти, билимдонлик, инсонийлик, камтарлик фазилатлари, соф ва гўзал ички дунёси билан намоён бўлган.

Ёдномадан ўрин олган Малик Раҳмоннинг «Тўғри сўз устоз», Абдулраҳим Бобохоновнинг «Қодирий сўз устаси эдилар», Содиқ Маъсумовнинг «Ҳибсхонада» деган эсдаликларида ҳам улуғ ёзувчининг ҳаёти ва ижоди, шахсий сифатлари билан боғлиқ муҳим томонлар очилган. Булардан, айниқса, «Ҳибсхонада» номли эсдаликни тўлқинланмасдан ўқиш мумкин эмас. Ушбу хотиранинг ҳаётийлиги, таъсирий кучи шундаки, у аввало, 1937—38 йиллар миёнасида машъум ҳибсхоналарнинг бирида Қодирий билан бирга ётиб, бирга азоб чеккан собиқ «сиёсий маҳбус» томонидан ҳикоя қилинган. Иккинчидан эса, хотира бадиий содда тилда, жонли қилиб ёзилган бўлиб, Қодирий билан боғлиқ янги фактларга жуда бой.

«Қодирийни қўмсаб» китоби улуғ ёзувчининг «Адабий ўйлар»дан берилган қатралар ва «Абдулла Қодирий афкор аҳли нигоҳида» деган якуний қисм билан тугалланади. Мазкур қисмда бир гуруҳ қардош ва жаҳон адабиёти вакиллари (адиб, таржимон ва адабиётшунослари)нинг Абдулла Қодирий ижодига берган холис ва юксак баҳоси, унинг асарларидан олган таассуротлари самимий баён этилган.

Хулоса қилиб айтганда, «Қодирийни қўмсаб» китоби улуғ адиб таваллудининг 100 йиллигига муносиб туҳфадир.

Абдуғани АБДУРАҲМОНОВ,
Т. Н. Қори Ниёзий номидаги Ўзбекистон педагогика фанлари илмий-тадқиқот институтининг катта илмий ходими, филология фанлари номзоди.

** Мозийга бир назар*

ТЎФОНЛАРДАН ЎТОЛГАН

XVI—XVII асрлар Ўрта Осиё хонликларининг иқтисодий ва ижтимоий-сиёсий ҳаётида бурилиш даври бўлиб, бу даврда ҳарбий тўқнашувлар кўп содир бўлди. Феодал тарқоқлик ва кўп сонли ҳокимият даъвогарлари орасидаги муттасил урушлар Темурийлар салтанатининг сиёсий қудрати бўшашишига ва Шайбонийхон лашкарлари томонидан мамлакатни босиб олишга замин яратиб берди. Шайбонийхондан сўнг узоқ муддат тахт учун кураш олиб борган Абдуллахон II Шайбонийлар сулоласи ҳукмрони бўлди. Абдуллахон ҳукмронлиги давридаги Бухоро хонлиги ҳарбий жиҳатдан қудратли давлатга айланиб, анчайин кенг ҳудудни— Мовароуннаҳр, Дашти Қипчоқ, Хуросонни бирлаштирди. Лекин унинг марказлашган ва қудратли давлат барпо этиш учун қилган ҳаракатлари ўткинчи асосга эга бўлиб, бу ҳаракатнинг мустаҳкам иқтисодий ва ижтимоий замини йўқ эди.

XVI аср охирида Мовароуннаҳр ҳукмронлиги Шайбонийлар сулоласидан ўзбекларнинг бошқа шохобчаси — Аштархонийларга ўтади. Тарихчиларнинг таъкидлашича, бу сулола ҳукмронлиги даврида ўзаро низолар ниҳоятда авж олиб кетган. Хонлик ҳокимиятини мустаҳкамлашга интилган Имомқулихон ҳаракатлари бирмунча ижобий натижалар берди. Унинг даврида аксар вилоятлар Бухорога фақат номигагина тобе бўлишига қарамай, мамлакатда аҳвол уйғунлашди, пойтахтдаги хўжалик ишлари тартибга туша бошлади.

XVI асрда Самарқанд, Тошкент, хусусан Бухорода бутун Ўрта Осиёнинг етук алломалари йиғилган бўлиб, улар ижодларининг гуркирашига етарли шароит бор эди. Бу давр мадрасаларида математика, геометрия, араб тили, мантиқ ҳамда форс-тожик ва ўзбек адабиёти ўқитиларди. Марказлашган мустақил давлатларда таълимга таъсир қилувчи ижтимоий-иқтисодий жараёнлар бу даврда Мовароуннаҳрда адабиёт, илм-фан, меъморчилик, тасвирий санъатнинг ривожига сабаб бўлди. Шеърият равнақ топди. Ҳасан Нисорийнинг «Музаккирул аҳбоб», Мутрибийнинг «Тазкиратуш-шуаро» асарларидаги таълимотлар фикримиз далили бўла олади. Уларда Самарқанд, Бухоро, Тошкент ва Ўрта Осиёнинг бошқа шаҳарларида ижодий фаолиятда бўлган адабиёт ва илм-фан аҳлларининг номларини учратамиз. Улар орасида ҳунармандлардан чиққан таниқли шоир, учта девон соҳиби Абдурраҳмон Мушфиқий ҳам бор эди.

«Абдулланома»нинг муаллифи Ҳофиз Таниш тарихчилар сафида фахрли ўрин эгаллайди. Лекин XVI-XVII асрлар фақат зикр этилган асарлар билангина эътиборга лойиқ бўлмасдан, бу даврларга оид ўнлаб, юзлаб асарлар республикамиз фондларида ўз тадқиқотчиларини кутмоқда. Ҳар қалай бу даврда сонларни кўпайтиришни тушунтириб берувчи «Ҳисоб усуллари ҳақида рисола» яратилади. 1553 йилда Амин Аҳмад Розий жўғрофий-библиографик «ҳафт иқлим»ни тузади. Тиббий илмлар ривож топади. 1541 йили Муҳаммад Ҳусайн ал-Мираҳий ас-Самарқандий тиббий доришунослик ҳақида рисола битади, унда кўплаб доривор ўсимликлар ҳамда дори идишларни тайёрлаш ва дори сақлашга оид расмлар беради.

Республикамиздаги Шарқ қўлёзма фондлари каталоглари, Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институти ва бир қанча чет тиллардаги каталогларда XVI-XVII асрларда Ўрта Осиё маданияти ва ижтимоий-сиёсий тафаккури тарихига оид бир қанча қўлёзмаларни топишга муваффақ бўлинди. Улардаги маълумотларни қиёсий ўрганиш шу давр қатор олимларининг номлари тез-тез тилга олинишини аниқлаш имконини берди. Мирзажон Шерозий, Юсуф Қорабоғий, Муҳаммад Шариф Бухорий, Иноятулла Бухорий ва бошқалар шулар жумласидандир.

Мазкур асарлардаги фалсафий тафаккур ривожи ўзига хос бир қанча белгиловчи хусусиятларга эга. Ана шу хусусиятлардан бири бу даврда фалсафий тафаккур ривожининг икки асосий йўналишида: биринчидан, Ўрта Осиёнинг ўзидаги ижтимоий-фалсафий тафаккур ривожи, иккинчидан, Ўрта Осиё мутафаккирлари томонидан Ҳиндистондаги фалсафий фикр ривожи йўналишларида кетишидир.

XVI асрнинг иккинчи ярми Ҳиндистондаги ижтимоий-сиёсий ҳаётда катта ўзгаришлар содир бўлганлиги билан аҳамиятлидир. Акбар давлат тепасига келгач, Ҳиндистоннинг қадимги ва Ўрта асрдаги маданиятига чуқур қизиқиш билан қаради. Унинг аъёнлари орасида машҳур олим Муборак Нагорий бор эдики, бу олим ҳукмдорнинг эркин фикрлилигига маълум даражада таъсир кўрсатган эди. Унинг икки ўғли Абул Фазл —империя вазири ҳамда Абул Файз— шоир ва файласуф сифатида ҳукмдорнинг доимий мусоҳиблари эдилар.

Акбарнинг ташаббуси билан салтанатда ўз замонасининг машҳур диншунос олимлари ва меъморлар, рассом ва табиблар, файласуф ва тарихчилар, шоир ва адабиётчилар йиғилган эдилар. Тарихчилардан «Муҳтаҳабут-таворих» муаллифи шайх Абдул Қодир Бадаюнийни, «Табақоти Акбарий» муаллифи Низомуддин Ҳиротийни, «Ҳафт иқлим» муаллифи Амин Аҳмад Розийларни эслаш кифоя. Акбар давридаги адабиётнинг йирик намояндаси шоир Абул Файз Файзий эди. Тадқиқотчилар Файзийнинг Ҳиндистондаги форс тили ва адабиётининг ривожидаги ролини юксак баҳолаб ёзадилар: «Агар форс-тожик адабиётида унинг жаҳоншумул фахри саналмиш мумтоз давр (X-XV асрлар) Хуросонда Абдураҳмон Жомий ижоди билан якунланса, Ҳиндистонда Абул Файз Файзий билан тугалланади».

Шундай қилиб, Ўрта Осиёдаги бу давр ҳақида айтилганларга якун ясалса мафкуравий курашнинг, ундаги фалсафий тафаккур ҳамда маданий ҳаёт жараёнининг янги шакл ва ифодаларда давом этганининг шоҳиди бўламиз. Шубҳасизки, маънавий ҳаёт бу давр маданиятининг тараққиётини IX-X ёки XIV-XV асрлардаги фалсафа, маданият ва адабиёт соҳасидаги ютуқлар билан қиёс қилиб бўлмайди. Шунга қарамай, халқ меҳнати, маданий ҳаётдаги истеъдодли ижодкорлар фаолияти туфайли ўтган даврлар ютуқларидан кенг истеъфода этишда катта муваффақиятларга эришилди. Лекин эндиликда буларнинг ҳаммаси маълум даражада феодал жамиятнинг емирилишини ўзида акс эттира бошлаган эди.

Маҳмудхўжа НУРИДДИНОВ,
Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси фалсафа ва ҳуқуқ институти фалсафа тарихи бўлимининг катта илмий ходими.

Тошкент шаҳридаги 249-мактаб ўқувчиси Шоҳсанам Ғойипова ўзининг қўшиққа, рақсга бўлган муҳаббати туфайли оилада ҳам, мактабда ҳам ёш санъаткор деб ном чиқарган. Ажаб эмас, у келажакда санъатимиз юлдузи бўлса.

Равиль Альбеков олган сурат.

ЎЧМАС ЧИРОҚ

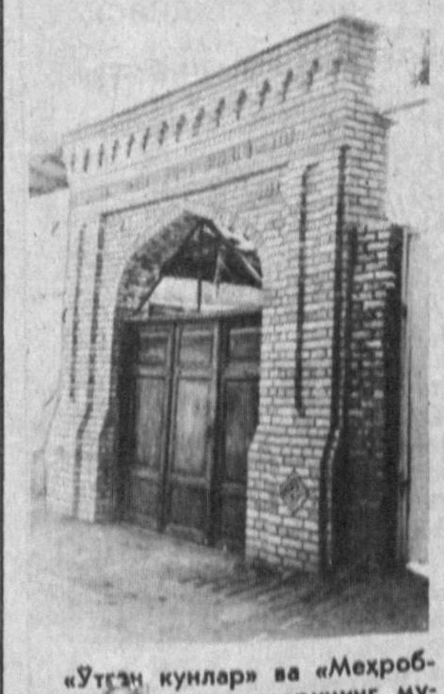

«Ўтган кунлар» ва «Меҳробдан чаён» романларининг муаллифи, атоқли ёзувчи Абдулла Қодирий (Жулқунбой)нинг 100 йиллик тўйини ўтказиш учун республикамизда катта ишлар амалга оширилмоқда. Истироҳат боғлари, кўчалар, маҳаллалар, институт ва мактаблар унинг номи билан аталмоқда. Адибни хотирлаб адабий кечалар, шоир ва ёзувчилар, олимлар, санъаткорлар билан учрашувлар мунтазам ўтказилмоқда. Қодирий уй-музейини ташкил қилиш ишлари ҳам жадаллик билан олиб борилмоқда.

Қодирий номи Самарқанд Дарбоза даҳаси билан узвий боғланиб кетган. Адиб салмоқли асарларини шу ерда ижод қилган. Қолаверса Самарқанд Дарбоза номи катта тарихий аҳамиятга эга. Самарқанд Дарбозага қадам қўяр эканмиз, юрагимизни ҳаяжон ва ғурур ҳисси эгаллаб олади. Нега десангиз шу кўчаларда Абдулла Қодирий қадам изларини кўргандек бўласиз. Табаррук излар адиб хонадонига бошлаб боради. Шу кунларда бир гуруҳ ишчиларга бош-қош бўлиб ишлаётган адибнинг ўғли Маъсуд Абдуллаев бизни кутиб олдилар. Салом-аликдан сўнг бажарилган ишларни ўз кўзимиз билан кўрдик.

— Лойиҳа бўйича белгиланган иш пухталик билан бажариляпти, — дейди Маъсуд ака. — Адибнинг ҳаётлик даврида хонадонимиз қандай кўринишда бўлган бўлса ўша — асл ҳолатига келтириляпти. Ташқи ва ички ҳовлилар қайта тикланяпти. Шийпон, болохонали уй, оиламиз яшайдиган хоналар, ёзги-қишки ошхоналар, отхона ва молхоналар, мўрчамиз ўз қаддини ростлаб турибди.

Ташқи ҳовли билан ички ҳовлини боғловчи йўлка қуриш ишлари ниҳоясига етай деб қолди. Шийпон эса таъмирланиб бўлинди. Атрофларини кўкаламзорлаштириш, суғориш ва ёритиш масалалари, фавворалар қуриш ишлари да-

вом этмоқда. Янги қурилган 6 хонага ёритгичлар ўрнатилган. Фақат сувоқ ва пардозлаш ишлари навбат кутиб турибди. Ҳовлини бир текис қилиб, чим бостириш ҳам режалаштирилган. Қурилиш ишларини Чилонзор тумани 4-қурилиш бошқармаси ишчилари бажармоқдалар. Уларга Юрий Трофимов раҳбарлик қилаяпти.

— Уй-музей мажмуини вақтида топшириш учун бор имкониятлардан фойдаланаяпмиз, — деб суҳбатга қўшилди шаҳар ҳокимлиги қошидаги қурилиш-таъмирлаш тресги бошқарувчисининг ўринбосари Жўра Мақсудов. — Бундан ташқари Абдулла Қодирий номидаги дам олиш ва истироҳат боғи билан ҳамкорликда Термиз кўчасини ҳам ободонлаштириш ишлари олиб борилмоқда. Йўловчиларга қулай бўлсин деб йўлкалар барпо этилмоқда. Кўчадаги чироқларга мўлжалланган ёғоч устунлар темир-бетон устунлар билан алмаштирилди. Кўча эса асфальт билан қопланади. Хуллас, лойиҳа бўйича қурилиш ишларининг 70 фоизини бажариб қўйдик.

— Мутасаддилардан мамнунман, — деб суҳбатга қўшилади Маъсуд ака. — Жонбозлик кўрсатиб, виждонан меҳнат қилмоқдалар, қурилиш материалларини тезкорлик билан топиб олиб келмоқдалар. Уйимизга келиб бу ерда олиб борилаётган ишлардан бохабар бўлиб турган Шукрулло, Жамол Камол, Одил Ёқубов, Тоҳир Маликлардан миннатдорман.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасида бўлиб ўтган юбилей ҳайъати аъзоларининг навбатдаги мажлисида Абдулла Қодирий ҳовли-музейи директорлиги лавозимига адибнинг набираси Шеркон Қодирий тайинланди. У бизга ҳовлидаги шийпон ҳақида сўзлаб берди. Шийпон қурилишига Абдулла Қодирий шахсан ўзлари бошчилик қилган эканлар. Шийпонни кўрган одам Абдулла Қодирий фақатгина ёзувчи эмас, шарқ меъморчилигидан ҳам яхши хабардор эканлигини тушуниб олади ва унга тасаннолар айтади.

Абдулла Қодирийнинг ҳовлиси ярим гектар келар эди. Шу ерда гуллар ўстирар, боғдорчилик ва деҳқончилик ҳам қиларкан. Асаларилар боқиб қўни-қўшнилар билан бирга баҳам кўрган. Ёзувчи ўз боғида меҳнат қилишни ёқтирар экан. Шундай қилиб, катта бир боғ яратган.

Шийпон ва боғни айланар эканмиз ҳамма мавжуд нарсада, ҳар бир дарахтда, гулларда, уй ғиштларида, узум, олма, шафтолиларда Абдулла Қодирий қўл излари борлигини ҳис қилдик. 1930 йилларда Қодирий яратган боғ ўртасига шаҳарнинг таниқли усталари қўли билан пишиқ ғиштдан икки қаватли шийпон қурилади. Шийпоннинг биринчи қавати қишин-ёзин ҳавоси мўътадил қўш деразали, катта эшикли ҳаводор уй бўлиб, иккинчи қавати ўнта ғиштин устунлардан иборат эди. Томи эса қубба шаклида оқ тунука билан чорқирра шаклида ёйилган шийпон ана шундай юксак дид билан қурилгани сабаб, эл орасида «Жулқунбой шийпони» деб ном олади. Ўша пайтдаги машҳур олимлар, адиблар, санъаткорлар шу шийпонда йиғилишиб суҳбатлар, мушоиралар, гурунглар уюштирганлар. Бу шийпонга Алексей Толстой, Чўлпон, Фитрат, Садриддин Айний, Сўфизода, Усмон Носир, Ҳамид Олимжонлар ҳам келиб туришган.

Ёдимга беихтиёр шеърлар қуйилиб келди.

Ўз юртида эркин бўлсин элим дедим
Юрагимда унган гулим — тилим дедим.
Гулим сўнса, эркин ўлса— ўлим дедим
Авлодларга айтар сўзим: гуноҳсизман.

Дарҳақиқат Ватан ва халқи учун жон фидо қилган адибда қандай ҳам гуноҳ бўлсин! Абдулла Қодирий барҳаёт. У ёққан чироқлар борган сари машъаладек ёниб ёрқин порламоқда.

Шомаҳмуд ШОБИЛОЛОВ.

СУРАТЛАРДА: Абдулла Қодирий ҳовли-музейи қурилишидан лавҳалар.

Козим Улмасов олган суратлар.

Шаҳримиздаги Ҳуснутдин Асомов кўчасига йўлингиз тушса, йўлнинг шундоққина четида Агрегат заводининг қуюқ дарахтзор билан ўралган спорт-соғломлаштириш мажмуига кўзингиз тушади. Ичкаридаги ям-яшил футбол майдони ҳар доим тўп сураётган ёшлар билан гавжум бўлади. Бу ўйингоҳ нафақат корхона ишчи-хизматчиларининг, балки шу атрофдаги маҳаллалар аҳлининг ҳам севимли масканига айланган.

Ушбу жисмоний тарбия маскани ҳаёти билан танишиш учун у ерга борганимизда, катта футбол майдонидаги қалин чимга сув қуйилаётган, кичигида эса футбол ўйини авжида экан. Ўйинни бироз томоша қилиб, сўнг директорни суриштирдик. Яшил майдонда тўп сураётган, спортчиларга хос ихчам гавдали, ўрта ёшлардаги кишини кўрсатиб, «Спорт мажмуимизнинг директори Қаҳҳор ака Бобохонов шу киши», — деб таништиришди. Қаҳҳор ака билан суҳбатимиз ҳам асосан футбол ҳақида бўлди.

— Халқимиз севган ва энг оммавий спорт турлари орасида футболга тенг келадигани бўлмаса керак, — дейди Қаҳҳор ака. — Кечқурунлари келсангиз бунинг исботини кўрасиз. Яшил майдонимиз одамларга тўлиб кетади. Булар фақат ёш-яланглар эмас, бу жойга катта ёшли кишилар ҳам тез-тез ташриф буюрадилар. Гоҳида шундай бўладики, шуғулланувчилар кўплигидан майдон 5-6 бўлакка бўлиниб, ҳар бирида турли ёшдаги ишқибозлар тўп сурадилар. Умуман олганда, кеч тушгач, бу ерга шунчаки сайр қилгани, футбол мусобақаларини мириқиб томоша қилиш учун ҳам яқин-атрофдаги маҳаллалар аҳли ҳам йиғилади. Биз тез-тез маҳаллалар ўртасида ҳам мусобақалар уюштириб турамиз. Беллашувларда «Мевазор», Қорасарой, Бобохонов, «Гуручариқ» маҳаллаларининг жамоалари доимо қатнашиб борадилар. Ҳатто сал олисроқ бўлсада, Ҳастимом ва Қумлоқ томонларидан ҳам футбол ишқибозлари келишади.

Мақсадимиз ҳам чемпионлар тайёрлаш эмас, балки халқ соғлиғини мустаҳкамлаш, жисмоний тарбия ва спортни кенг тарғиб қилишдир.

Бизда футболга бўлган қизиқишнинг сабабларидан яна бири — корхонамиз раҳбариятининг футболни ниҳоятда севишидир. Ҳар чоршанба куни директор бошлиқ завод раҳбарияти бу ерга келиб тўп суришади. Цехлар ўртасидаги анъанавий футбол мусобақалари

Шаҳримиз ўйингоҳларида

ДАРЁЛАР ИРМОҚЛАРДАН БОШЛАНАДИ

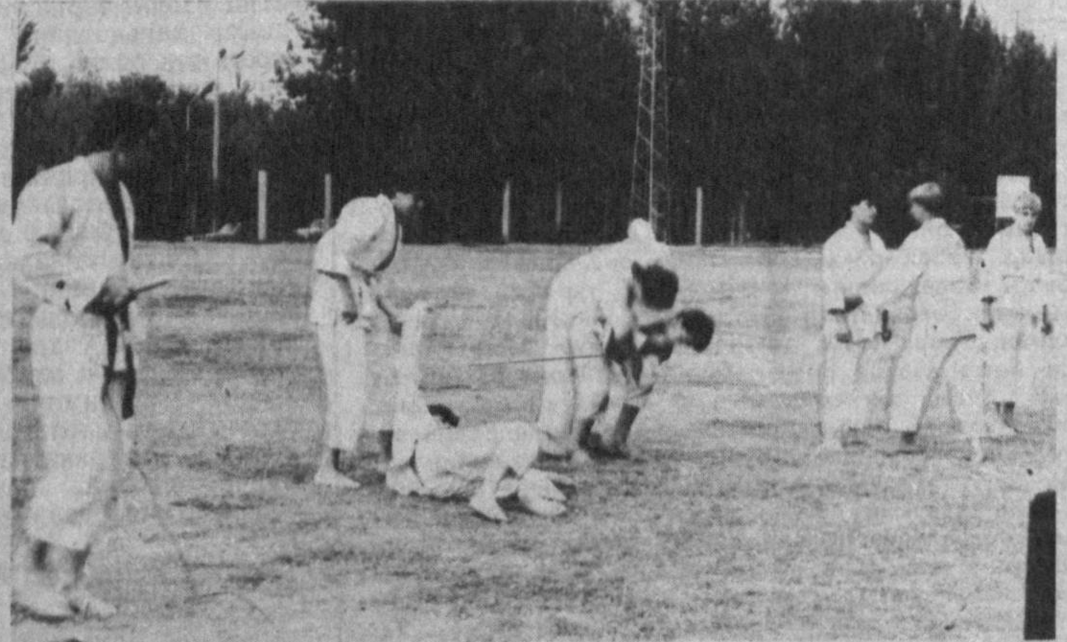

Маҳалла — меҳр-оқибат, инсонийлик, уюшқоқлик каби хислатларни ўстирувчи катта мактаб эканлигини яхши биламиз. Ажаб эмаски, фарзандларимиз орасидан ўзбек футболининг довруғини ёядиган спортчилар етишиб чиқса!

Шунинг учун спорт-соғломлаштириш мажмуимиз Агрегат заводига тегишли бўлишига қарамасдан, биз бу ерда атрофдаги маҳаллалар ёшларининг шуғулланишлари учун ҳам шароит яратишга ҳаракат қиляпмиз. Бундан ташқари ўйингоҳимизни шаҳримиздаги «Ай-Сел» ўзбек-турк фирмаси ҳамда 16-БЎСМ ижарага олган. Ҳафтанинг белгиланган кунларида ушбу жамоалар ҳам шу ерда шуғулланадилар.

— Хуллас, — дейди сўзида давом этиб Қаҳҳор ака, — бизнинг спорт-соғломлаштириш мажмуимиздан минглаб одамлар баҳраманд бўлаётганидан хурсандмиз. Бу эса айни кунларда жуда қизғин тус олган. Ўйингоҳимизнинг аҳоли зич яшайдиган жойда эканлиги ҳар хил байрамлар муносабати билан бу ерда минглаб томошабинлар иштирокидаги катта маданий спорт тадбирларини уюштириш имконини беради.

Бундан ташқари, спортнинг бошқа турлари бўйича ҳам машғулотларни йўлга қўйишга ҳаракат қиляпмиз. Ўйингоҳимиз ёнидаги 159-мактабнинг спорт залида тез орада шарқона якка кураш турлари ва миллий кураш бўйича тўгараклар очиб, машғулотлар бошлашни режалаштирдик. Заводимизга қарашли ҳар бир ётоқхонада спорт хоналари ташкил қилиниб, бокс ва теннис тўгараклари ишлаб турибди.

— Шундай қилиб, иқтисодий қийинчиликларга қарамасдан одамларнинг спорт билан алоқалари узилмаслиги учун бор имкониятларни ишга соляпмиз, — дейди Қаҳҳор ака. — Бугунги қийинчиликлар вақтинчалик, у ўтиб кетади, энг асосийси эса — халқ саломатлиги...

Ўйингоҳни айландик. Унчалик катта эмас. Томошабинлар учун ўриндиқлар ҳам қурилган. Майдон четида волейбол, баскетбол, соғломлаштириш майдончалари бор. Ҳаммаёқ ям-яшил чим билан қопланган — баҳри-дилингиз очилади.

— Умумий таъмир тараддудида юрибмиз, — деди директор. — Майдонда чим ўстириш учун катта меҳнат сарфлаган эдик. Лекин махсус суғориш қувурларининг йўқлиги учун баъзи жойларда сув тўпланиши оқибатида чўкиб, майдон анча нотекис бўлиб қолди. Майдонни текислаш, суғориш қувурлари ўтказиш, қўшимча ўриндиқлар ўрнатиш... Хуллас, қилинадиган ишлар кўп. Зарур маблағларни Агрегат заводи ажратади. Бошқа кичик корхоналар, атрофдаги маҳаллалар ҳам бу ишга бақоли қудрат ўз ҳиссаларини қўшадилар, деб ўйлаймиз.

Юртимиз спорти кундан-кунга жаҳонга танилиб боряпти. Азамат дарёлар ҳам ирмоқлардан бошланганидек жаҳон спорти «юлдуз»лари ҳам даставвал кичик майдонларда камол топганлар. Шу жиҳатдан олганда ушбу ўйингоҳда жисмоний тарбия ва спортнинг кенг оммалашуви йўлида қилинаётган хайрли ишлар албатта яхши натижалар беради.

Бахтиёр ҲАЙДАРОВ.

● СУРАТЛАРДА: Агрегат заводи спорт-соғломлаштириш мажмуидаги тадбирлар ана шундай мароқли ўтади.

Узоқ кутган автобусимиз ҳам етиб келди. Йўловчилар икки эшик атрофини бир зумда ўраб олишди. Ниҳоят у очилганидан кейин ичкарига кириб олишга ҳам муваффақ бўлдик.

— Мана, буни қаранг, — деди ёнимдаги аёл, — эрта билан отиб олибди. Ҳидидан салонда туриб бўлмайди.

Ҳақиқатан ҳам ёнимизда кетаётган йўловчининг оғзидан арок ҳиди гупиллаб турарди.

ИЧКИЛИКБОЗЛИК — ИЛЛАТ

УМР ЗАВОЛИ

Ичкиликка муккасидан берилиб на оиласини, на ўз саломатлигини ўйламайдиганлар афсуски орамизда оз эмас. Тошкент шаҳар Ички ишлар бош бошқармаси жамоат тартибини сақлаш бошқармасида бўлганимизда қўлимизга бир нечта ҳужжатларни тутқазишди. Шу йилнинг олти ойи мобайнида ўн беш минг олти юз қирқ етти киши ичкилик ичиб, тартибни бузганлиги учун ҳушёрхоналарга тушишган. Шулардан бири Ирак Насибулин. У ҳали 35 ёшни ҳам қораламаган. Сергели туманида истиқомат қилади. Касби ҳайдовчилик. Шунга қарамасдан ичишни канда қилмайди. Ярим йилнинг ўзида тўрт марта ҳушёрхонада «меҳмон» бўлди.

Юрис Қурбонов ҳам Ирак билан бир туманда яшайди. У ҳам арақхўр. Ошхона мебели фабрикасида ишчи бўлиб ишлайди. У ҳам тўрт марта «дам олиб» чиқди. Охирги марта унга 45 сўм жарима солинди.

Худоёр Ғойибов Шайхонтоҳур тумани Мир кўчаси, 62-уйда туради. Тошкент маъданли сувлари заводида ишлайди. Топганини оиласи, болалари билан баҳам кўриш ўрнига арок ичса ичадики, оилага юқтирмайди.

Михаил Остроухов ҳеч қаерда ишининг тайини йўқ кимса. Аммо унинг қайси пулга арок ичиб, ҳушёрхонага тушаётганлиги қоронғу.

А. Петровни ишхонасидагиларнинг ўзи жазолашди. Унга нисбатан ҳайфсан эълон қилиниб мукофотдан юз фоиз маҳрум қилинди. Ҳушёрхонага тушмаганида у ойлигини ҳам, мукофотини ҳам тўлиқ олган бўларди.

Бундайларнинг рўйхатини яна давом эттиришимиз мумкин. Бироқ бу ерда бизни бошқа нарсалар ўйлантиради: ахир арокнинг дастидан оиласи бузилиб кетаётганлар озмунчами? Ичкилик оилаларда юз бераётган жанжаллар ва нотинчликлар сабабчиси. Бундан асаблар емирилаверади, умр эговланаверади.

Тошкентдаги болалар асаб касалликлари шифохонасига борганимизда майиб-мажруҳ болаларни кўриб кайфият учун ичиладиган арокнинг нақадар зарарлилигига яна бир бор ишонч ҳосил қилдик.

Инсонга умр бир марта берилади. Унинг дарёдек шовуллаб оққанини сезмай ҳам қоламиз. Шундай экан, уни чин инсонлардек яшаб ўтказишдан ўзгача завқ борми дунёда? Бу завқни ҳеч қандай шароб бера олмайди.

Мирза АБДУЛЛАЕВ,
Тошкент шаҳар Ички ишлар бош бошқармаси матбуот гуруҳи ходими, милиция катта лейтенанти.

Ҳаракат хавфсизлиги учун

ДИҚҚАТ, ЯНГИ ҚОИДАЛАР

Барча соҳада бўлгани каби узоқ йиллар юртимиз шарт-шароити, халқимиз урф-одати мутлақо ҳисобга олинмаган ва олисдаги шинам кабинетларда тайёрланган меъёрий ҳужжатлардан ДАН тизимида ҳам фойдаланишга тўғри келди.

Энди истиқлол шарофати билан йўл ҳаракати хавфсизлигини таъминлашга оид ҳужжатларни ўзимизда ишлаб чиқишга имкон туғилди. Бундан ташқари улар бутун жаҳон миқёсида амал қилаётган қоидалар билан уйғунлаштирилмоқда, йўл-транспорт ҳодисаларининг олдини олиш бўйича тўпланган бой тажрибадан фойдаланилмоқда.

Жамоатчи мухбиримиз **янги қоидалар ҳақида Тошкент шаҳар ИИББ ДАН бошқармаси бошлиғи, милиция полковниги Холмат Зокиров билан суҳбатлашди.**

— Холмат Акбарович, қоидани янги таҳрирда қабул қилиш зарурати бормиди? У қачондан кучга кирди?

— Биласизми, собиқ Иттифоқ даврида ишлаб чиқилган ва мамлакатимизда 1994 йил 31 августига қадар амалда бўлган «Йўл ҳаракати қоидалари» баъзи бир жиҳатлари билан 1968 йил Вена шаҳрида қабул қилинган «Йўлларда ҳаракатланиш ҳақидаги Конвенция» талабларидан фарқ қиларди. Бу янги қоидалар устида ишлаш заруратини туғдирган сабаблардан бири ҳисобланади. Иккинчи томондан минг-минглаб ихтирочилар, автомобилсозлар, рақобатчи компаниялар мавжуд русумдаги машиналар билан қаноатланишмаётирлар. Автомобиль тезлиги, тежамкорлиги, қуввати, шинамлиги ва қулайлиги, энг муҳими, хавфсизлигини ошириш бўйича тинмай иш олиб бормоқдалар.

Ҳаракатни ташкил этишда эса жуда катта ўзгаришлар юз бераётир. Шу билан бирга фақат ўзимизга хос бўлган шарт-шароитлар ҳам четда қолмаслиги керак эди. Буларнинг ҳаммаси йўлларда ҳаракатланиш қоидаларини ҳам тўхтовсиз янгилаб боришни тақозо этмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги Давлат автомобиль назорати бошқармаси бошлиғи, милиция полковниги Маҳмуд Бекмуродов муҳаррирлиги остида яқинда 100 минг нусхада илк бор ўзбек тилида нашрдан чиққан «Йўлларда ҳаракатланиш қоидалари» китобчасидаги қоидалар бутун мамлакатимиз бўйлаб шу йил 1 сентябрдан бошлаб кучга кирди.

— Бу эски йўл ҳаракати қоидалари бекор бўлди дегани. Демак йўл ҳаракати қатнашчилари зудлик билан янги қоидаларни ўқиб-ўрганишлари керак экан-да?

— Шак-шубҳасиз. Янги қоидалар рисоласи сотувга чиққан. Энди сира пайсалга солмасдан уни ҳайдовчилар тайёрлаш масканлари, автохўжаликларда, шахсий автотранспорт ҳайдовчилари ўртасида, керак бўлса мактабларда ҳам ўрганиб чиқишни ташкил этиш даркор. Чунки ҳеч ким йўлларда ҳаракатланаётган пайтида мен янги қоидалардан хабардор эмасдим деб айтмасин. Бирон-бир ҳодиса юз берса, қоидадан бехабарлик айбни енгиллаштирмайди, аксинча янада оғирлаштиради.

— Холмат Акбарович, қоидалардаги янгиликлар ҳақида ҳам тўхталиб ўтсангиз.

— Янги қоидалар афзалликлари, ундаги барча ўзгаришлар жуда катта мавзудир. Шунинг учун асосий қисмларига тўхталиб ўтсам.

Қоидаларнинг 1-бобига бир нечта муҳим янгилик киритилган. Шу бобнинг 6-бандида: «Фуқаролар, ташкилотлар ва ширкатлар томонидан йўл белгилари ўрнатиш тақиқланади», 7-бандида: «Республика ҳудудидаги жорий давлат намуналари талабларига жавоб бермайдиган транспорт воситаларидан фойдаланиш ман этилади», дейилган. Зеро, ҳеч ким билан келишмасдан, устига устак ҳаракат хавфсизлиги талаблари заррача назар-писанд қилинмасдан йўл белгилари ўрнатилиши ҳолларига ДАН ходимлари кўплаб дуч келишади.

Мазкур бобдаги 8-бандда қоидалар барча ўрта мактабларда, махсус билим юртларида, мактабгача бўлган муассасаларда ўқитилиши лозимлиги айтилган. Йўлларда ҳаракатланиш қоидалари Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси розилиги билан тасдиқланганини ҳисобга олсак, у давлат миқёсидаги (айримлар ўйлаганидек идоравий эмас) меъёрий ҳужжат ҳисобланади. Шу нуқтаи назардан келиб чиқиб, 8-банд талабини бажариш учун, фикримча, халқ таълими вазирлиги қоидаларни илгаригидай қўл учида ўргатиш билан эмас, балки жиддий ўқитиш билан шуғулланиши зарур.

Халқимизда кишининг хулқ-атворига катта аҳамият берилади. Хушмуомалалик, ўзаро ҳурматни бешикдан бошлаб вужудимизга сингдиришади. Лекин баъзан йўлларда ҳаракат қатнашчилари (пиёда билан ҳайдовчи, ДАН ходими билан ҳайдовчи, ҳайдовчилар) ўртасида ноўрин низолар учраб туради. Бунга чек қўйиш мақсадида;

1. 9-бандда «Йўлларда ҳаракатланиш қатнашчилари ўзаро хушмуомала бўлишлари лозим», — деб алоҳида ёзиб қўйилган. Демак бундан буён жаҳл отига миниш ҳам қоидабузарлик ҳисобланади.

Шунингдек, йўл-транспорт ҳодисалари юз бергандаги ҳайдовчиларнинг вазифаларига алоҳида бобда берилган.

— Белгиланган тезликда ҳам ўзгаришлар бор экан...

— Аҳоли яшайдиган жойларда барча транспорт воситаларининг тезлиги соатига 70 километрдан ошмаслиги кераклиги белгиланди. Демак рухсат этилган тезлик 10 километр соатга ўсди. Аҳоли яшамайдиган жойларда эса енгил автомобиллар, тўла вазни 3,5 тоннадан ошмайдиган юк автомобиллари тезликни соатига 100 километрдан, тиркамали енгил автомобиллар ва тўла вазни 3,5 тоннадан ортиқ бўлган юк автомобиллари тезликни соатига 90 километрдан оширмасдан ҳаракатланишлари мумкин. Кўриб турганингиздек, аҳоли яшамайдиган жойларда енгил автомобилларга рухсат этилган тезлик 10 километр-соатга пасайтирилди.

— Ҳайдовчиларнинг ҳам мажбуриятлари ўзгардими?

— Бу борада ҳам бир қатор муҳим ўзгаришлар бор. Масалан, 23-бобга олдин қоидаларда кўзда тутилмаган 9-банд киритилган. Унда: «Умум фойдаланишдаги транспорт воситалари ҳайдовчилари транспорт воситаси тўлиқ тўхтаганидан кейингина эшикларни очиб, йўловчиларни тушириши, қўзғалишдан олдин эшикларни ёпиши шарт», —деб ёзиб қўйилган. Ўйлайманки, қоидаларнинг бу банди жамоат транспорти ҳайдовчилари томонидан чуқур ўрганиб чиқилади. Таҳлил шуни кўрсатмоқдаки, тўхтамасдан бурун эшиклар очилиши ёхуд эшикларни ёпмай қўзғалиш натижасида йўловчиларнинг қулаш ҳоллари рўй бермоқда.

Шунингдек, ҳайдовчилар қариялар, ногиронлар ва болаларга катта эътибор беришлари кераклиги кўрсатилган. Ҳайдовчи йўллардан фойдаланувчиларга, унинг ёқасида яшовчиларга юқори даражада шовқин солиб, сув сачратиб ва чанг кўтариб, ноқулайликлар туғдирмасликка ҳаракат қилиши лозим, техник носоз транспорт воситасини бошқармаслиги, мопед, мотороллер ва мотоциклларни овоз пасайтиргичсиз бошқармаслиги, тегишли рухсатсиз транспорт воситаларига махсус техник жиҳозлар (рация, сирена) ўрнатмаслиги керак.

— Янги қоидалар амалга кириши муносабати билан ДАН ходимларининг юмуши яна ҳам оғирлашган бўлса керак?

— Гапингиз тўғри. Биринчи навбатда барча ДАН ходимлари йўлларда ҳаракатланиш қоидалари билан таништирилдилар. Имтиҳон саволлари ўзгартирилмоқда, янги йўл белгилари ўрнатилмоқда. Маълумки, Тошкент шаҳри кўчаларида собиқ иттифоқда биринчилардан бўлиб «Яшил тўлқин» тизими жорий этилганди. У транспорт воситаларининг соатига 60 километр тезликда ҳаракатланишига мўлжалланганди. Ҳозир муҳандисларимиз уни янги рухсат этилган тезликка мослаш чораларини кўришмоқда.

Хуллас, йўлларда ҳаракатланиш қоидалари ҳаракат хавфсизлигини таъминлаш борасида муҳим ўрин тутиши аниқ. Шунинг учун уни барча йўл ҳаракати қатнашчилари ўртасида ўрганишни ташкил этиш, биринчи навбатда унга амал қилиш аҳамияти беқиёс.

Суҳбатдош Ғайрат БОЛТАБОЕВ.

ИЖОБИЙ ЎЗГАРИШЛАР

Бошланган янги ўқув йили Миробод туманидаги мактабларда катта ижобий ўзгаришлар билан кутиб олинди. 60, 93, 125, 263-мактабларда турли йўналишлар бўйича янги усулдаги мактаб-гимназиялар ташкил этилди, 154-мактабда илк бор махсус экологик синф фаолият кўрсата бошлади. Жонкуяр муаллимлар ишига меҳр уйғотиш мақсадида 125-мактабда бир неча педагогик синфлар ташкил қилинган. Бу синфларда Ўзбекистон тарихи, она тили, инсон ва жамият каби фанлар чуқур ўргатилади. 110-мактабда 12-ўсмирлар кўнгилли спорт мактаби билан ҳамкорликда сузиш бўйича спорт синфи очилди. 31-мактабда ташкил этилган иқтисодиёт лицейида эса ўқувчиларни бозор иқтисодиёти шароитида иш юритишга ўргатиш билан бирга, маркетинг, менежмент каби соҳалардан дастлабки сабоқлар ҳам берилади. 10—11-синф ўқувчилари факультатив машғулотлар сифатида Автомобиль йўллари институтининг маърузаларида иштирок этишлари мумкин. Бошқа кўпгина мактабларда ҳам иқтисод илмини ўргатувчи махсус синфлар очилган.

Маҳаллалар мактаб ишларида фаол иштирок этишяпти. «Аъло» ва «Яхши» баҳоларга ўқиётганлар махсус стипендия билан таъминланадилар, 9 ва 11-синфларни битирувчиларга эса ишга жойлашишда кўмаклашадилар.

Ботир ҲАСАНОВ.

ТИЖОРАТ ХАБАРЛАРИ ВА ЭЪЛОНЛАР

ТОШКЕНТ ШАҲРИ ЁШЛАРИ!

Агар Сизни замонавий самолётлар ишлаб чиқариш ва келажакнинг дастурли дастгоҳ-роботларини ўзлаштириш билан боғлиқ бўлган касблар қизиқтирадиган бўлса,

АГАР СИЗ ЎРТА ОСИЁДАГИ ЙИРИК ЧКАЛОВ НОМИДАГИ ТОШКЕНТ АВИАЦИЯ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИДА ИШЛАШНИ ХОҲЛАСАНГИЗ

С. И. ҚАДИШЕВ НОМИДАГИ ТОШКЕНТ АВИАЦИЯ ТЕХНИК ЛИЦЕЙИ

ЎҚИШГА ЧОРЛАЙДИ

ТЕХНИК ЛИЦЕЙДА ҚУЙИДАГИ ИХТИСОСЛИКЛАРНИ ЭГАЛЛАШИНГИЗ МУМКИН:

дастгоҳлар ва автомат линияларда металларга ишлов берувчи ТЕХНИК-ТЕХНОЛОГ;

ҳаво кемаларини ишлаб чиқариш бўйича ТЕХНИК-ТЕХНОЛОГ.

ТЕХНИК-ТЕХНОЛОГ— БУ БЎЛАЖАК БРИГАДИР, УСТА, ИШЛАБ ЧИҚАРИШ МУҲАНДИСИ, ЦЕХ БОШЛИҒИ.

ТАЪЛИМ 3 йилу 10 ой.

сонли дастур билан бошқариладиган дастгоҳ оператори (3 йиллик таълим);

ЭЛЕКТР-ГАЗ ПАЙВАНДЧИ (3 йил);

МЕХАНИКА—ЙИҒУВ ИШЛАРИ ЧИЛАНГАРИ (8 синфдан сўнг бир йил таълим).

УЧИШ АППАРАТЛАРИНИ ЙИҒУВЧИ-ЧИЛАНГАР (11 синфдан сўнг олти ой).

Ўқишни битирганлар иш билан таъминланадилар.

Сизга ўқишдан сўнг муқобил хизмат қилиш ҳуқуқи берилади.

МАШҒУЛОТЛАР ЎЗБЕК ВА РУС ТИЛЛАРИДА ОЛИБ БОРИЛАДИ.

ЎҚИШ ДАВРИ УЗЛУКСИЗ МЕҲНАТ СТАЖИГА ҚЎШИЛАДИ.

Ўқувчилар ўқиш даврида бепул овқат билан таъминланадилар.

Кирувчилар қуйидаги ҳужжатларни топширишлари лозим: маълумоти тўғрисидаги гувоҳнома, 3x4 см, ўлчамидаги 6 дона фотосурат.

Биз Сизни қуйидаги манзилда кутамиз: 700207, Тошкент шаҳри, Генерал Петров кўчаси, 331-уй. Телефонлар: 96-58-20, 96-39-72.

МЕТРОНИНГ «М. Горький» бекатидан—110, 106-автобуслар ва 6-трамвайда;

МЕТРОНИНГ «ЧКАЛОВ» бекатидан —103, 119-автобуслар;

МЕТРОНИНГ «АМИР ТЕМУР ХИЁБОНИ»дан —30-автобус билан борилади. «С. Н. КАДИШЕВ НОМИДАГИ ТОШКЕНТ АВИАЦИЯ ТЕХНИК ЛИЦЕЙИ» бекати.

ИШ ҲАҚИНИНГ ЖАМҒАРМА БАНК МУАССАСАЛАРИ ОРҚАЛИ ЎТКАЗИЛИШИ—СИЗНИНГ МАНФААТИНГИЗНИ КЎЗЛАЙДИ!

Сизнинг хоҳишингиз бўйича иш ҳақи ёки иш жойингиздаги жумҳуриятнинг ҳар қандай Жамғарма банки муассасасига Сизнинг жамғарма ҳисобингизга—тўла ёки қисман ўтказилиши мумкин.

Жамғармангиздан пул Сизга қулай бўлган пайтда тўла ёки қисман берилади.

Ўзининг вақтини қадрлайдиганлар учун Ўзбекистон Жамғарма банки бир маротабалик ёки давомли топшириқ асосида уй, газ, электр энергия, телефон, болалар муассасаларидаги бола тарбияси учун маиший ва бошқа хизмат учун тўловларни Сизнинг жамғарма ҳисобингиздан пул ўтказиш йўли билан нақд пулсиз ҳисоботни амалга оширади.

ЖАМҒАРМАНИ НАҚД ПУЛСИЗ КЎПАЙТИРИШ—ЗАМОНАВИЙ КИШИНИНГ ИШ УСЛУБИДИР!

ЖАМҒАРМА БАНКИНИНГ ТОШКЕНТ ШАҲАР БОШҚАРМАСИ.

Ўзбекистон маданият ишлари вазирлиги М. Қориёқубов номидаги Ўзбек Давлат филармонияси

«БАҲОР» КОНЦЕРТ ЗАЛИДА

ЎЗБЕКИСТОН МИЛЛИЙ СИМФОНИК ОРКЕСТРИ

1994—95 йил

КОНЦЕРТЛАР МАВСУМИНИНГ ОЧИЛИШИ

13 СЕНТЯБРЬ

Гайдн. 101—СИМФОНИЯ («Вақт»).

Моцарт. «ТУНГИ КИЧИК ТАРОНА».

Бетховен. ФОРТЕПИАНО, хор ва оркестр учун «ФАНТАЗИЯ».

16 СЕНТЯБРЬ

МУСТАФО БАФОЕВ 3-симфония, 4-симфония (1-ижро).

«СУҒДИЁНА» Фрискалари (1-ижро).

ИЖРОЧИЛАР:

ЎЗБЕКИСТОН МИЛЛИЙ СИМФОНИК ОРКЕСТРИ

М. АШРАФИЙ НОМИДАГИ ТОШКЕНТ ДАВЛАТ КОНСЕРВАТОРИЯ ОПЕРА СТУДИЯСИНИНГ ХОРИ.

ДИРИЖЕР—Ўзбекистон халқ артисти, профессор ЗОҲИД ХАҚНАЗАР.

Солист —Ўзбекистон халқ артисти, профессор ОФЕЛИЯ ЮСУПОВА.

Хормейстер ДОНО ҚУРБОНОВА.

—Концертлар соат 18.00 да бошланади. Телефонлар 33-37-69, 33-73-10.

«МЕБЕЛЬ» ФИРМА ДЎКОНИ

ЭРКИН МУОМАЛАДАГИ ВАЛЮТАДА:

ишхоналар (офис) учун мебеллар (стол-стуллар), юмшоқ мебеллар термаси (Италия маҳсулоти), кийим-кечаклар, чет элларда тайёрланган ўқув қуроллари, «ЎЗБЕКМЕБЕЛЬ» ишлаб чиқариш бирлашмасининг юмшоқ мебеллар термаси, кийим—кечаклар, аёлларнинг мавсумбоп пойабзали, чинни буюм ва кир совунлар, кондиционер.

СОТАДИ

НАРХЛАРИМИЗ ЖУДА АРЗОН.

ДЎКОНИМИЗГА МАРҲАМАТ ҚИЛИНГ!

Манзилгоҳимиз: «Юнусобод» даҳаси, 8-мавзе, 39-уй.

Иш вақти: соат 9 дан — 18.00 гача.

ДАМ ОЛИШ КУНИ —ЯКШАНБА.

ТРАМВАЙЛАР: 25, 28, 29; автобуслар 18, 24, 96, 112, 121. «Колхоз бозори» бекати.

Маълумот учун телефон 24-87-45.

ХУСУСИЙ ЭЪЛОНЛАР

Параболик коинот йўлдош антеннаси (180 см), «Панасоник ГАО» (диаг. 72 см) телевизори сотилади. Тел. 49-43-34, 48-24-07.

* * *

3 хонали уй сотилади. Ошхона, ванна, табиий газ, водопровод, машина кирадиган йўлак бор. Шанба ва якшанба кунлари исталган пайтда кўриш мумкин. Миробод тумани, 19 февраль кўчаси, 38.

Ўзбекистон Республикаси соғлиқни сақлаш вазирлиги қошидаги Санитария, гигиена ва касб касалликлари илмий-тадқиқот институтининг жамоаси институт раҳбари Риҳситилла Холматович Холматовга отаси

Холмат ИШМЕТОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Акмал Икромов туман халқ таълими бўлими ва Абдулла Дўсматов номли 81-мактаб жамоалари шу мактаб ташкилотчиси А. Музраббековага онаси

Кимёхон ШЕРАЛИ қизининг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қиладилар.

Бош муҳаррир Эркин ЭРНАЗАРОВ.

Тошкент оқшоми

Муассис: Тошкент шаҳар ҳокимлиги

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида рўйхатга олинган. Рўйхат сони ~ 10.

Манзилимиз: 700000, Тошкент шаҳри, ГСП, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.

Телефонлар: хатлар ~ 33-29-70; эълон ва тижорат хабарларини жойлаштириш масалалари бўйича ~ 56-54-68, 32-56-66.

Эълонлар ва тижорат хабарлари аниқ ва тўғрилиги учун жавобгарлик уларни берган ташкилот ва шахслар зиммасидадир.

Нашрни етказиб бериш масалалари бўйича турар жойлардаги почта бўлимларига ёки "Тошкент почтаси" шаҳар почта корхонасининг фойдаланиш бўлимига ~ 33-74-05 телефонига мурожаат қилишингиз мумкин.

Ҳажми ~ 2 босма табоқ. Офсет усулда чоп этилади. Қоғоз бичими - А-2. Нашр кўрсаткичи - 64690.

"Шарқ" нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: "Буюк Турон" кўчаси, 41-уй.

Душанба, чоршанба ва жума кунлари чиқади. Буюртма Г—1138. ● Босмага бериш вақти 11.30. ● Босмага берилди 12.10. 1 2 3 4 5 6.